

Univerzita Pardubice

Fakulta Filosofická

Reprezentace městského prostoru v Kronice české

Václava Hájka z Libočan

Vladislav Zlinský

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladislav Zlinský**
Osobní číslo: **H16037**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Reprezentace městského prostoru v Kronice české Václava Hájka z Libočan**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se zaměří na vztah městského prostoru a historické narace v kronice Václava Hájka z Libočan. Cílem analýzy bude určení, zda autor používá prostor v jeho bezpříznakové podobě - jako pouhé kulisy sloužící k lokalizaci děje, nebo zda se představení prostoru stává součástí narativní strategie vyjadřující autorovo stanovisko. Diplomant současně stanoví okruhy sociotopografických bodů, které Václav Hájek používal pro orientaci v městském prostoru a zaměří se i na dichotomii veřejný/privátní a koncept veřejných prostorů.

Rozsah grafických prací: **obrazová a mapová dokumentace**

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Čapský, Martin a kol.: Komunikace ve středověkých městech. Opava 2014.
Linka, Jan: Na okraj Kroniky české. Praha 2015. Václav Hájek z Libočan:
Kronika česká. Praha 2013. Tošnerová, Marie: Dějiny měst v kronice Václava
Hájka z Libočan a jejich využití v městské historiografické tvorbě raného
novověku. In: Jak psát dějiny velkých měst, Brno 2016, s. 300-313.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Martin Čapský, Ph.D.**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne: 11. června 2019

Vladislav Zlinský

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu práce doc. Mgr. Martinovi Čapskému, Ph. D. a také děkuji své rodině a blízkým za jejich podporu a trpělivost.

Anotace: Tato práce se věnuje vztahu městského prostoru a historickému vyprávění v Kronice české Václava Hájka z Libočan. Jejím cílem je zjistit, zda městský prostor v kronice vystupuje pouze jako kulisa anebo jako aktivní činitel. Zda se popis městského prostoru v kronice liší od jiných soudobých pramenů. A také se zaměří na obnovený historický zájem o Hájkovo dílo a vymezení městského prostoru z pohledu současných badatelů.

Klíčová slova: městský prostor, města, Václav Hájek z Libočan, reprezentace, Kronika česká

Title: Representation of urban space in the Czech chronicle of Václav Hájek z Libočan.

Annotation: This work is focused on relationship between urban space and historical narration in Czech Chronicle of Václav Hájek z Libočan. If urban space is only background in the Chronicle or is an active factor. If the author is different in narration of urban space from other authors of the time period. And it will also focus on newly renewed interest in his work and delimitation of urban space from the perspective of current researchers.

Key Words: urban space, Václav Hájek z Libočan, czech chronicle, cities, representation

Obsah

Úvod	1
1. Kronika česká	3
1.1 Václav Hájek z Libočan – život a dílo	3
1.2 Vznik kroniky	4
1.3 Obnovený zájem o Hájka.....	5
1.4 Hájkova východiska	7
1.5 Kronika česká jako pramen městských dějin	10
1.6 Hájkova kronika a husitská revoluce	12
2. Městský prostor	16
2.1 Místo a prostor.....	16
2.2 Symbolická komunikace ve středověkých městech	18
2.3 Reprezentace	19
2.4 Prostory středověkých měst	20
3. Reprezentace městského prostoru v Kronice české	23
3.1 Období vlády Václava IV.....	23
3.2 Období husitské revoluce a vlády císaře Zikmunda	31
3.3 Období od nástupu Albrechta Habsburského po smrt Jiřího z Poděbrad.....	44
3.4 Období Jagellonské a nástup Ferdinanda I. na český trůn	48
Závěr.....	50
Seznam použitých edic pramenů	54
Seznam použité literatury	54
Abstract.....	56

Úvod

Kronika česká Václava Hájka z Libočan zaujímá výjimečné místo v české historiografii. Kněz Václav Hájek se na stránkách své kroniky pokusil vytvořit rozsáhlou syntézu českých dějin. Svoji obsáhlostí a vypravěčským talentem překonal své předchůdce, současníky i mnohé následovníky. Po celý raný novověk byla jeho kronika stěžejním pramenem pro studium nejstarších českých dějin. Až v 19. století neustála tlak moderní kritické historické vědy, která dokázala odhalit Hájkovu faktografickou nespolehlivost. Hájek měl k dispozici celou řadu pramenů, například Kosmovu kroniku, práce husitských kronikářů, nebo desky zemské, které byly zničeny až po dopsání kroniky, při požáru v roce 1541. Hájek tyto prameny často doplňoval vlastními fabulacemi, a to hlavně v místech, kde potřeboval stručné záznamy oživit a zasadit je do kontextu. Po formální stránce se autor při koncipování svého textu opřel o analistickou strukturu. Na každý rok od příchodu Čechů do české kotliny tedy připadá jeden záznam v kronice. I přes své nedostatky zůstává kronika významným dílem české historiografie, a v posledních letech se jejímu výzkumu věnuje řada badatelů.

Tato práce bude věnována významu městského prostoru v Kronice české. Jejím hlavním cílem bude určit, zda je městský prostor v kronice pouhou kulisou, kterou autor používá pro doplnění děje, nebo faktorem, který ve vyprávění hraje aktivní roli. Dalším cílem bude konfrontace zaběhlých stereotypů, které se v historiografii objevují již od 19. století. Často je například možné setkat se s názorem, že se Hájek snažil zavděčit šlechtě či katolické církvi. Na základě podrobného studia kroniky a jejího porovnání s dalšími prameny se pokusím tyto teze vyvrátit.

Práce bude rozdělena na tři části. První bude zaměřena na bližší seznámení s Hájkovým životem a jeho dílem. Dále na vznik jeho kroniky a jejích dalších osudů včetně stručného historiografického vývoje až do dnešních dnů. V následující podkapitole se za pomoci studia kroniky a případné konfrontace s dalšími prameny pokusím osvětlit některé Hájkovy názory a jeho pohledy na svět a lidskou společnost. Následovat bude seznámení s významem kroniky pro městskou historiografii raného novověku. Na závěr první části se zaměřím na Hájkův pohled na husitskou revoluci, a to za pomoci komparace některých vybraných záznamů s dílem Vavřince z Březové. Husitské období tak poslouží k tomu, abych mohl na konkrétních případech demonstrovat své teze z předchozí části práce.

Druhá část bude věnována prostoru, jakožto pojmu, tak jak je vnímán současnými badateli v kontextu studia společenských věd. Jak může být definován, vymezen a dělen, podle různých hledisek. Následovat bude vysvětlení významu symbolické komunikace ve středověkých městech a také pojmu reprezentace. Závěr druhé části práce se bude věnovat jednotlivým prostorům středověkého města a jejich symbolickému významu. Druhá část poslouží jako metodologická základna pro část třetí, ve které se zaměřím již výhradně na význam městského prostoru v kronice. Vybrané pasáže z kroniky, které se věnují městskému prostoru, budu konfrontovat s dalšími soudobými prameny s cílem zodpovědět na hlavní otázku této práce, tedy význam městského prostoru pro Hájkovu historickou naraci.

1. Kronika česká

1.1 Václav Hájek z Libočan – život a dílo

Václav Hájek z Libočan se narodil někdy na konci 15. století, údajně v obci Libočany. Více toho o jeho mládí nevíme.¹ Jeho první známé působiště byla pozice faráře v Kostelci u Budyně nad Ohří, kde působil roku 1520. Roku 1521 působil jako kaplan ve Zlonicích, kde se dostal do sporu s vrchností a kališnickou konzistoří, které vyústily až v jeho konverzi ke katolictví.²

Roku 1524 se stal kazatelem v dominikánském klášteře u sv. Tomáše na Malé Straně, kde působil až do roku 1549. Roku 1526 se stal zároveň farářem v Rožmitále pod Třemšínem. V roce 1527 získal pozici děkana na Karlštejně a zároveň faráře na Tětíně, kde se dostal do sporu s manželkou správce Jana Bechyně z Lažan. Ta byla obviněna z krutého chování ke svým poddaným a Hájek proti ní svědčil u soudu.³ Roku 1533 se Hájek stal správcem vyšehradské kapituly.⁴

V období po roce 1530 již Hájek působil v okruhu humanitních vzdělavců kolem Jana Hodějovského s Hodějova.⁵ Dalším členem této skupiny byl například Brikcí z Licka, autor městských práv z roku 1536.⁶ V předmluvě ke své práci se Brikcí odvolává na dokumenty o založení města Kouřimi sebraných Hájkem. Je tedy možné předpokládat, že v téhle době mohla být nejstarší část kroniky, která byla vytištěná až o více než pět let později, již napsána.⁷ Jeho kronika, která pokrývá časové období od počátku českých dějin až do roku 1526, byla dopsána v roce 1539 a po táhlých sporech s nakladatelem byla vydána roku 1541.⁸

V témže roce sepsal také menší dílo. „*O nešťastné příhodě, kteráž se stala skrze oheň v Menším Městě pražském a na hradě svatého Václava i na Hradčanech*“ ve kterém popsal

¹ PEŠEK, Jiří, *Václav Hájek z Libočan. Vypravěč mýtů i dějin*, in: Zdeněk Beneš (ed.), *Duchem, ne mečem. fakta, úvahy, souvislosti*, Praha, 2003, ISBN 80-7106-649-4, s.101.

² Tamtéž.

³ LINKA, Jan, *Knížectví tetínské Václava Hájka z Libočan*, in: Jan CÍLEK (ed.), *Tetín svaté Ludmily. místo, dějiny a spiritualita*, Praha, 2017, ISBN 978-80-7363-771-2, s. 150.

⁴ PEŠEK, *Václav Hájek z Libočan*, s. 102.

⁵ PEŠEK, Jiří – Bohdan ZILINSKYJ, *Vztah k městům a problematika pražských dějin doby jagellonské v Kronice české Václava Hájka z Libočan*. Pražský sborník historický 16, Praha, 1983, s. 56.

⁶ PEŠEK, *Václav Hájek z Libočan*, s. 103.

⁷ PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 57.

⁸ Více v následující části o vzniku Kroniky České, s. 4.

ničivý požár z roku 1541.⁹ V roce 1544 udělil Hájkovi král Ferdinand I. Habsburský, jako patron staroboleslavské kapituly, funkci probošta při tamním kostele. Zde se Hájek dostal opět do sporů, tentokrát s místním děkanem. V tomto období se věnoval psaní svého posledního díla, které vyšlo až po jeho smrti pod názvem: *Život Adamův aneb jinak od starodávna Solfernus, kniha velmi kratochvilná a utěšená*. V roce 1549 se vzdal proboštví a odešel na odpočinek do kláštera dominikánek u sv. Anny na Novém Městě pražském, kde umírá 19. března 1553.¹⁰

1.2 Vznik kroniky

Václav Hájek psal svou kroniku ve 30. letech 16. století. Text byl hotov již v roce 1539.¹¹ Po dopsání textu se Hájek obrátil na krále Ferdinanda I. Habsburského, aby mu udělil privilegium, které by zakazovalo reedici jeho díla po dobu deseti let. V tomto privilegii, které vstoupilo v platnost 27. května 1539, byli také určeni lektoři, kteří měli knihu prohlédnout (zencenzurovat) byli jimi: Jan starší Popel z Lobkovic, nejvyšší dvorský sudí království českého, Jan Hodějovský s Hodějova, místosudí království českého a Heřman Sedlecký od Dubu.¹² Toto privilegium bylo zařazeno na začátek kroniky a erby výše jmenovaných jsou uvedené v přiřazeném erbovníku.¹³ Tento erbovník sloužil zároveň jako jistá ochrana před případným napadením kroniky ze strany jejích odpůrců.¹⁴ Úvod a doporučující list ke knize, který vznikl až po vytištění celého díla, napsal mistr Brikkí z Licka, autor městských práv. Tento text byl vytištěn a k dílu přidán až později.¹⁵ Kronika začíná příchodem Čechů do české země, který autor datoval k roku 644 a končí roku 1527 korunovací krále Ferdinanda I. Habsburského. Přičemž téměř ke každému roku v tomto období Hájek přiřadil nějaký záznam. Na konci kroniky se nachází soupis svátostí, které shromáždil císař Karel IV., soupis měst, biskupství, městeček, hradů a klášterů v království českém, a nakonec obsáhlý rejstřík.¹⁶

⁹ FLAJŠHANS, Václav, *Kronika Česká I. úvod*, Praha, 1918, s. 24.

¹⁰ FLAJŠHANS, *Kronika Česká I. úvod*, s. 26–29.

¹¹ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav, Jan LINKA (ed.), *Kronika Česká*, Praha, 2013, doslov Petr Voit, s.1369.

¹² Tamtéž, privilegium Ferdinanda I., s.9.

¹³ Tamtéž, s. 16-21.

¹⁴ Tamtéž, doslov Petr VOJT, s.1369.

¹⁵ PEŠEK – ZYLINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 57.

¹⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1093-1173.

Hájek si nejprve sjednal řezbáře a rytce, byli jimi Jan Severin mladší a Ondřej Kubeš ze Šípů. Tisk měl probíhat v malostranské tiskárně rodiny Severinů.¹⁷ Hájek uzavřel 8. prosince smlouvu s nakladatelem Václavem Halašem z Radimovic o financování kroniky. Hájek mu měl na základě smlouvy vrátit vklad a zbylý zisk by se rozdělil na polovinu. Zajímavostí je, že Hájkovi je často vyčítané finanční napojení na šlechtu,¹⁸ přestože se nenašel žádný šlechtic, který by vydání kroniky financoval.¹⁹ Václav Halaš dal nicméně na tisk kroniky pouhé čtyři zlaté a potom odjel za svými záležitostmi do Polska. Práce na tisku proto dlouhou dobu stála. V polovině roku 1540 si Hájek na radu Jana st. Popela z Lobkovic vypůjčil peníze od Adama Vrábského z Vrábí.²⁰ Další zdržení nastalo po požáru Malé Strany 2. června 1541. Tehdy část nákladu shořela a některé strany musely být dotisknuty. Tisk byl dokončen 18. října 1541 nákladem asi 1000 knih. Hájek následně podal na Halaše žalobu za ztrátu padesáti kop grošů. Během řešení sporu posílal Hájek knihy na svázání ke staroměstskému knihari Jakubovi díky čemuž se Halaš cítil být poškozen. Dne 4. prosince soud rozhodl, že Halaš zaplatí Hájkovi 25 kop grošů a Hájek mu vydá zbytek nákladu. Halaš odmítl zaplatit, a tak se spor táhl dál až do 12. února 1543, kdy Hájek spor vyhrál.²¹ V roce 1596 vyšla kronika v německém překladu Johana Sandela z Kadaně. Další německá vydání přišla v letech 1697 a 1718, což svědčí o popularitě kroniky v tomto období. Neúplný latinský překlad vydal mezi lety 1764–1786 Gelacius Dobner.²² Český text byl podruhé vydán až v roce 1819.²³

1.3 Obnovený zájem o Hájka

I přes velký úspěch kroniky se již krátce po jejím vydání objevili první kritici, kteří Hájka obviňovali ze zaujatosti a vymyšlení.²⁴ První, kdo se pokusil o kritické zhodnocení kroniky, byl ale až Gelacius Dobner (1719-1790), který kritickými poznámkami opatřil část kroniky do roku 1198 a vyvrátil mnoho Hájkových fabulací vztahujících se k nejstarším českým

¹⁷ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s.1365.

¹⁸ Např. František KUTNAR a Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny, českého a slovenského dějepisectví*, 2. přepracované vydání, Praha, 1997, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 76-79.

¹⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, doslov Petr VOIT, s.1370.

²⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, doslov Petr VOIT, s.1370; a FLAJŠHANS, *Kronika Česká I. úvod*, s. 13.

²¹ Tamtéž.

²² KUTNAR – MAREK, *Přehledné dějiny*, s.149.

²³ BROM, Vlastimil, *Německý překlad Hájkovy Kroniky české Johanna Sandela v kontextu vybraných německých zpracování starších historiografických děl z českých zemí*, In: Na okraj Kroniky České, ed. Jan Linka, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9, s. 131.

²⁴ TOŠNEROVÁ, Marie, *Kronika česká Václava Hájka z Libočan jako pramen městské historiografie*, In: Jak psát dějiny velkých měst, Brno, 2016, ISBN 978-80-86736-53-2, s. 309.

dějinám.²⁵ Ostré kritice podrobil Hájkovu dílo František Palacký (1798-1876), který Hájka označil za *nejnaivnějšího šarlatána a zdánlivě nejnevinnějšího nactiutrhače*.²⁶ Hájkova kronika tak byla na dlouhou dobu vyřazena z pozice věrohodného historického pramene. Ke změně došlo v prvních letech 20. Století, kdy Josef Vítězslav Šimák (1870-1941) v roce 1906 vydal práci, ve které provedl důkladný výzkum pramenů, ze kterých Hájek čerpal.²⁷ O obhájení Hájkovu díla se o několik let později pokusil také Václav Flajšhans v úvodu ke svému neúplnému vydání kroniky.²⁸ V období první republiky nicméně zůstávala Hájkova kronika převážně kritizována, a to hlavně kvůli Hájkovu mnohdy kritickému postoji k husitství. V následujících letech se kronika stala předmětem zájmu literárních vědců, kteří ji zkoumali spíše jako literární dílo, nežli historický pramen.²⁹ K postupnému obratu začalo docházet až v 80. letech 20. století. V roce 1981 vyšla další neúplná edice kroniky, tentokrát editovaná Jaroslavem Kolářem.³⁰

V tomto období začali historikové postupně zkoumat kroniku z nového úhlu pohledu. Zatímco starší autoři zkoumali kroniku jako zdroj historických faktů, nyní začala být kronika zkoumána moderními metodami jako pramen pro poznání předbělohorské mentality. Tedy jako zdroj, který nám může říct mnoho o myšlenkových obzorech a názorech v Hájkově současnosti.³¹ Badatelé se snaží osvětlit, co Hájka vedlo k tomu, proč svou kroniku koncipoval, tak jak ji dnes známe a jaká byla jeho myšlenková východiska.

Svůj zájem kronice věnovali například Jiří Pešek,³² který se snaží vyvrátit zaběhlé názory na Hájkovu kroniku a osvětlit jeho počínání, nebo Marie Tošnerová, která se kronice věnuje z pohledu jejího významu pro městské kronikářství v období raného novověku.³³ V roce 2013 konečně také vyšla úplná a moderní edice kroniky, jejímž editorem byl jazykovědec Jan Linka.³⁴ Tato edice je také hlavním pramenem této práce. Spolu s touto edicí

²⁵ KUTNAR – MAREK, *Přehledné dějiny*, s.149.

²⁶ Tamtéž, s. 78.

²⁷ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, *Prameny a pomůcky Hájkovi*, In: Sborník historických prací k šedesátým narozeninám dvor. rady prof. dra. Jaroslava Golla. Praha, 1906, s. 195-213.

²⁸ FLAJŠHANS, Václav, *Kronika Česká I. úvod*, Praha, 1918.

²⁹ PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s.54.

³⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav a KOLÁR, Jaroslav (ed), *Kronika česká: výbor historického čtení*, Praha, 1981.

³¹ TOŠNEROVÁ, kronika česká, s.310.

³² Např. PEŠEK, Jiří – Bohdan ZILINSKYJ, *Vztah k městům a problematika pražských dějin doby jagellonské v Kronice české Václava Hájka z Libočan*. Pražský sborník historický 16, Praha, 1983, s. 56.

³³ TOŠNEROVÁ, Marie, *Kroniky českých měst z předbělohorského období. Úvod do studia městského kronikářství v Čechách v letech 1526-1620*, Praha, 2010, ISBN 978-80-86495-67-5.

³⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav, Jan LINKA (ed.), *Kronika Česká*, Praha, 2013, ISBN 978-80-200-2055-4.

vyšel také sborník vědeckých studií, které kroniku doplňují. Autory studií jsou např. Petr Čornej, nebo Miloš Sládek.³⁵

1.4 Hájkova východiska

V odborných pracích, které se věnují Hájkově dílu, se často objevuje otázka, komu se chtěl Hájek svým dílem zavděčit a jaká byla jeho ideologická východiska. Na jedné straně se můžeme setkat se starším názorem, že Hájek byl jednostranně prošlechticky, prokatolicky a prohabsbursky zaměřený,³⁶ nicméně je možné se setkat také s názory, které tuto tezi vyvracejí. Tyto názory lze nejlépe podpořit tím, že Hájek ve své kronice píše mnohem více o městech než o šlechtě.³⁷ Stejně tak je možné vidět rozdíl v původu jednotlivých zemských stavů. Zakládání prvních měst se v Hájkově kronice objevuje již krátce po příchodu Čechů.³⁸ Jako první město Hájek zmiňuje založení Kouřimi. To Hájek klade již do roku 653 tedy hned 9 let poté co podle Hájka přišli Čechové do české země.³⁹ Ve vztahu k tomuto městu můžeme zvážit, zda se Hájek nechtěl zavděčit Brikcímu z Licka, který se v Kouřimi narodil a ke kterému, jak již bylo zmíněno, měl Hájek blízko.⁴⁰

Oproti tomu první zmínky o šlechtě jsou zaznamenány až mnohem později. První povýšení na pána se v kronice objevuje v roce 1003. Podle Hájka se tak stalo, když myslivec Hovora zachránil knížete Jaromíra, kterého přepadli Vršovci. Ti měli knížete vylákat na lov, tam ho svléci do naha a svázat. Hovora to viděl a běžel pro pomoc. Potkal se s Pražany, kterým ukázal, kde se kníže nachází a ti ho následně zachránili. Za odměnu ho pak kníže i s jeho potomky povýšil na pána.⁴¹ Porovnáme-li tuto epizodu s Kosmovou kronikou, která byla pravděpodobně zdrojem tohoto vyprávění, najdeme několik rozdílů. V Kosmově práci je možné nalézt drobnou odchylku v dataci, neboť Kosmas událost datuje do roku 999.⁴² Vyprávění o tom, jak Jaromíra zajali Vršovci na lovu, jak ho svlékli a svázali je prakticky stejné. Stejně tak se v Kosmově vyprávění objevuje Hovora, který šel pro pomoc, a nakonec

³⁵ JAN LINKA (ed.), *Na okraj kroniky české*, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9.

³⁶ KUTNAR – MAREK, *Přehledné dějiny*, s.75-79.

³⁷ PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 64.

³⁸ Tamtéž, str. 58.

³⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s.34.

⁴⁰ PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s.58; Více o městech v následující podkapitole *Kronika česká jako pramen k bádání o středověkých městech*, s. 16.

⁴¹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 256.

⁴² KOSMAS, *Kosmova kronika česká*, Karel HRDINA – Marie BLÁHOVÁ (eds.), Praha, 2005, ISBN 80-7185-515-4. s. 62.

byl povýšen do šlechtického stavu.⁴³ Hájkovo vyprávění je nicméně obohaceno o několik detailů, jejichž cílem je pravděpodobně učinit děj atraktivnějším. Jako příklad lze uvést to, že Vršovci přivázali Jaromíra ke stromu a stříleli kolem něj z luku, o této události se v Kosmovi nedočteme. Můžeme však nalézt i místa, kde se Hájek od Kosmy zcela odchyluje. Podle Hájka byl Hovora myslivec, který náhodou přiběhl na místo události.⁴⁴ Kosmas naproti tomu píše o tom, že Hovora byl jedním z Jaromírových služebníků. Stejně tak Jaromírovi zachránci byli podle Kosmy *přátelé knížete*, zatímco Hájek hovoří jednoznačně o Pražanech.⁴⁵ Zdůraznění toho, že se jednalo o Pražany, nikoliv o knížecí družinu nám může posloužit jako další důkaz toho, že městské prostředí bylo Hájkovi bližší než to šlechtické.

Z předchozí části práce je již zřejmé, že Hájek byl kněz, který konvertoval od utrakvismu ke katolictví. Bylo by tedy možné se domnívat, že ve svém díle bude krajně vyhraněný proti kališníkům a že bude upřednostňovat katolické vnímání světa. Po podrobnějším studiu kroniky je však možné zjistit, že jeho názor byl poněkud jiný. Hájkův pohled na husitství pravděpodobně silně ovlivnili jeho osobní zážitky z let 1520 až 1524, kdy v Praze dochází k novým vlnám nepokojů spojených s radikalizací utrakvistů, které mohly být jedním z důvodů proč konvertoval. Husitství jako takové přímo nezavrhoval, ale často vystupoval proti jeho radikálním formám.⁴⁶ Například Jana Želivského Hájek popisuje jako *mnicha, který s lotrovství svého pomocníky Pražany bouřil a mordy strojil*.⁴⁷ Naproti tomu Jana Husa popisuje jako chytrého a učeného muže dobrých vlastností.⁴⁸ Stejně tak je poněkud zvláštní Hájkův pohled na Jana Žižku. Na jedné straně vraždil kněze a vypaloval kláštery,⁴⁹ na druhou stranu ho uznává jakožto skvělého vojevůdce, například během bitvy na Vítkově.⁵⁰ Můžeme usoudit, že Hájek nebyl vyhraněný vůči husitům z důvodu jejich vyznání. Již v úvodu své kroniky připouští existenci dvojího vyznání v zemi a u katolictví i utrakvismu uvádí opodstatnění jejich existence.⁵¹ Důvodem jeho kritiky husitů je především to, že narušují řád a mír v zemi. Hájkovo pojetí řádu je pro pochopení jeho díla zcela zásadní. Respektuje ty, kteří řád zachovávali, a odsuzuje jeho narušitele.⁵² Ze stejného důvodu Hájek

⁴³ KOSMAS, *Kosmova kronika česká*, s. 62.

⁴⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika Česká*, str. 255.

⁴⁵ Tamtéž, s. 255.

⁴⁶ ČORNEJ, Petr, *Hájkův obraz husitské epochy*, in: Jan LINKA (ed.), *Na okraj kroniky české*, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9, s. 88.

⁴⁷ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 924.

⁴⁸ Tamtéž, s. 843.

⁴⁹ Tamtéž, s. 907.

⁵⁰ Tamtéž, s. 890, více v podkapitole *Hájkova kronika a Husitská Revoluce*. s. 12.

⁵¹ Tamtéž, s. 12.

⁵² PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 66.

vystupuje na konci své kroniky ostře proti Lutherovi. Neodsuzuje ho za jeho vyznání, ale za to, že kvůli jeho kázání byly války a zemřelo mnoho tisíc lidí.⁵³

Nejednoznačný je Hájkův postoj k židům. Na jedné straně přejímal mnoho antisemitských názorů. Jako příklad je možné uvést smrt Šimona z Tridentu. Všeobecně proslavený případ smrti chlapce, kterého měli údajně umučit židé, a který následně rozpoutal vlnu antisemitismu. Hájek tuto epizodu podává neobyčejně barvitě. Jako samozřejmost považoval to, že židé ke svým rituálům potřebují křesťanskou krev. Detailně popisuje postup vraždění a vyjmenovává židy, kteří se toho měli účastnit.⁵⁴ Nicméně jinak tomu je v raných fázích dějin, které jsou spíše Hájkovou vlastní fabulací než vyprávěním, jenž by od někoho převzal.⁵⁵ V záznamu z roku 995 Hájek popisuje tažení knížete Boleslava proti pohanům a popisuje vítězství, kterého se podařilo dosáhnout díky statečnosti židů, kteří se s křesťany spojili.⁵⁶

Poměrně jednoznačný je Hájkův ostrý odpor vůči Němcům.⁵⁷ Je možné uvést hned několik příkladů. V záznamu k roku 1257 Hájek velmi kritizuje krále Přemysla II. Otakara za to, že u svého dvora přechovával více Němců než Čechů. Také to, že král měl následně vystěhovat z pražského předměstí všechny Čechy, a místo nich nasadit Němce. Následuje řeč jistého *Hovorky*, syna *Veleslava z Oujezda* směrem ke králi o tom, že by měl *lásku svou ke svým poddaným a věrným Čechům a němých lidí (němců) do země nevnadil, chce-li zabránit budoucím nesnázím a různicím*.⁵⁸ Dalším z těchto příkladů může být záznam z roku 1407, kdy Hájek popisuje spory v pražských městech mezi Čechy a Němci. Zde se můžeme setkat s frázemi jako *zuřivost a pejcha německá, mnohá zůmyslná protivenství* (Němců proti Čechům), nebo to, že *slovy i skutkem na Čechy činily potržky* (provokace).⁵⁹ Hájek také pozitivně hodnotí rozhodnutí ve prospěch Čechů, při sporu o hlasy na pražské univerzitě v roce 1409 a následný odchod německých mistrů a studentů z Prahy. Zároveň však uznává, že po jejich odchodu, se z Prahy jako by vytratil život a to, že odchodu německých univerzitanů velmi litovali někteří měšťané.⁶⁰

⁵³ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1079.

⁵⁴ Tamtéž, s. 1030.

⁵⁵ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, ediční poznámka Jan LINKA, s. 1387.

⁵⁶ Tamtéž, s. 244.

⁵⁷ Tamtéž, ediční poznámka Jan LINKA, s. 1386.

⁵⁸ Tamtéž, s. 575-576.

⁵⁹ Tamtéž, s. 851.

⁶⁰ Tamtéž, s. 853.

Velikou pozornost věnuje Hájek ve své kronice Turkům.⁶¹ Turecké nebezpečí bylo v 16. století, ve kterém svou kroniku psal, velmi aktuální. I přes to, že se toto vyprávění může jevit zdánlivě nesouvisející s aktuálním děním v Čechách o kterém Hájek zrovna píše, je možné se dočíst o tureckých taženích v Evropě, Asii i Egyptě.⁶² Hájek se svým dílem mohl také snažit vyburcovat své současníky k větší svornosti, která by turecké nebezpečí pomohla zažehnat. Jako příklad může posloužit záznam z roku 1465, kdy Hájek popisuje tažení Turků do Trebizonu a do Gruzie (Gorgistánu),⁶³ kteří se dokázali Turkům ubránit, přestože se jednalo o malé národy, a to díky tomu, že byly jednotní.⁶⁴ Naproti tomu Češi se hádali mezi sebou, jak Hájek zmiňuje v záznamu k roku 1526, a tak nemohli přispěchat svému králi Ludvíkovi na pomoc v bitvě u Moháče.⁶⁵ U toho záznamu je také zajímavé zdůraznění toho že rozhádaní byli šlechtici, nikoliv města v čele s Prahou, která na pomoc králi vyrazit chtěla. Může se tedy jednat o další důkaz toho, že Hájek ve své kronice upřednostňuje města před šlechtou.

1.5 Kronika česká jako pramen městských dějin

Záznamy o městech zabírají podstatnou část kroniky. O Hájkovi lze říct, že byl vůbec jedním z prvních autorů, který se dějinami měst zabýval. Dějiny měst líčí od samého založení až do své současnosti. Je ale nutno přiznat že většinu starších údajů si pravděpodobně sám vymyslel a nejsou podloženy žádnými prameny. Nicméně nelze vyloučit ani to, že některé pověsti o založení měst se v Hájkově době přechovávaly v ústní tradici.⁶⁶ Mezi těmito městy hraje jednoznačně nejvýznamnější roli Praha.⁶⁷ Podle Hájka byla Praha založena kněžnou Libuší v roce 723. Hájek Libuši vtiskl slova o tom, že město se má jmenovat Praha, kvůli tomu, že *lidé před prahem u dveří skloní hlavu a stejně tak se budou klanět před nově založeným městem.*⁶⁸ Hájek se o Praze zmiňuje pravidelně, lze dokonce říct, že ze všech záznamů v celé kronice, je právě Praze věnován hlavní prostor. Pro Hájka je Praha skutečným centrem země. Popisuje jak vznik jednotlivých pražských měst, tak i různé spory uvnitř města, významné

⁶¹ RATAJ, Tomáš, *České země ve stínu půlměsíce: obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*, Praha, 2002, ISBN 80-86197-31-X, s.92.

⁶² PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 65.

⁶³ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1015.

⁶⁴ Tamtéž, ediční poznámka Jan LINKA, s. 1387.

⁶⁵ Tamtéž, s. 1089.

⁶⁶ TOŠNEROVÁ, *Kronika česká*, s. 310.

⁶⁷ PEŠEK, *Václav Hájek*, s. 107.

⁶⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 56.

události, jako například stavbu kostelů, nepokoje, slavnosti atd.⁶⁹ Co se týče jednotlivých pražských měst, píše Hájek nejvíce o Starém Městě a stejně tak ve sporech, které měla města mezi sebou obvykle straní spíše staroměstským. A to hlavně v období husitské revoluce. Staroměstští jsou podle Hájka více konzervativní a méně vyhledávají spory, zatímco Novoměstští jsou těmi radikálními a obvykle jsou příčinou těchto sporů. Jako příklad pro podložení těchto tvrzení můžeme uvést nepokoje v roce 1419, kdy to byli právě Novoměstští, které neuspokojila defenestrace a následujícího dne vytáhli do města, kde pálili kláštery.⁷⁰ Stejně tak v roce 1434 to byli Novoměstští, kteří se spřáhli s radikálními tábority a zaútočili proti Starému Městu.⁷¹

Ostatním městům je v Kronice věnována menší pozornost. Hájek zmiňuje hlavně pověst o založení nejvýznamnějších měst a snaží se vysvětlit původ jejich názvu. Jako příklad můžeme uvést město Beroun. To podle Hájka založila kněžna Teta v roce 746 pro svého muže Slavoše. A původně se jmenovalo Slavošov.⁷² Město následně zpustlo, obsadili ho lapkové, kteří brali pocestným, a od toho slova získalo město název Beroun.⁷³ Další záznamy o většině měst jsou hlavně o živelných pohromách, jako byly požáry, povodně nebo krupobití.⁷⁴ Záznamy tohoto typu se často vyskytují ve většině analistických prací. Byly to právě živelné pohromy, které obyvatele vytrhly z jejich běžné každodennosti a zaujaly tak analistu, který je následně zapsal. Jako příklad může posloužit záznam z roku 1392, ve kterém Hájek popisuje povodeň v Praze na sv. Mikuláše.⁷⁵ Pokud tento záznam porovnáme se stejným záznamem ve starých letopisech českých, zjistíme, že se příliš neliší. Hájek pouze ke stručnému záznamu připojil popis toho, jak voda zatopila staroměstské náměstí a městské sklepy.⁷⁶ Mimo Prahu se autor nejvíce věnuje dění v Kutné Hoře,⁷⁷ hlavně v období husitských válek. Opakovaně také zmiňuje některá další města například Hradec Králové nebo Chrudim.⁷⁸ Naopak moravská města zmiňuje pouze minimálně, a to hlavně pokud se v nich uskutečnila nějaká významná událost.⁷⁹

⁶⁹ PEŠEK – ZILINSKYJ, *Vztah k městům*. s. 62.

⁷⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká* s. 875.

⁷¹ Tamtéž, s. 945.

⁷² Tamtéž, s. 80.

⁷³ TOŠNEROVÁ, *Kronika česká*, s. 313.

⁷⁴ Tamtéž, s. 310.

⁷⁵ 6.12.

⁷⁶ PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR, *Ze starých letopisů českých*, Praha, 1980, s.24.

⁷⁷ Např. HÁJEK Z LIBOČAN, s. 886 nebo 899.

⁷⁸ Tamtéž, Hradec Králové např. s. 783 a s. 852; Chrudim např. s. 900 a s. 1008

⁷⁹ Viz. např. sněm v Brně 1419, HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 879.

Hájkovo dílo bylo také významným pramenem pro nejstarší dějiny měst. Čerpala z něj celá řada městských kronikářů po celé období raného novověku. Jako příklad můžeme uvést kroniku města Kadaně, sepsanou neznámým autorem koncem 16. století.⁸⁰ Zde kronikář převzal Hájkovo vyprávění o tom, že Kadaň založil v roce 821 mládenec jménem Kadaň. Na Hájka se také odvolával kutnohorský jezuita Jan Kořínek, který sepsal dílo *Paměti Kutnohorské*, vydané tiskem v roce 1675.⁸¹ Ještě v 18. století byla Kronika hojně využívána. Čerpal z ní například neznámý autor kroniky Tachova, která se dochovala v opise z konce 18. století. Autor však již nepřijímal Hájka nekriticky a vedl s ním polemiku. Hájek město zmiňuje prvně v roce 1126, kdy ho kníže Soběslav obnovil po tom, co bylo spáleno. Tachovský kronikář upozorňuje, že pokud město vyhořelo, muselo již existovat dříve.⁸²

1.6 Hájkova kronika a husitská revoluce

Období Husitské revoluce (1419-1434) zaujímá v Hájkově kronice poměrně významné místo. Hájkovy záznamy, jsou v tomto období podrobnější a je jich více, než je tomu u záznamů ostatních.⁸³ Toto tvrzení je možné podpořit tím, že toto krátké časové období zaujímá v kronice přes 70 stran textu.⁸⁴ Z předcházející části práce je již zjevné, že Hájek odmítal radikální formy husitství jakožto narušitele řádu a naopak byl smířlivější k jeho umírněným formám, a to hlavně v podobě pražského svazu.⁸⁵ Je také možné tvrdit, že v líčení o husitském období je Hájek přesnější než v líčení předchozím a dopouští se menšího množství fabulací.⁸⁶ Ve svých pasážích o husitství hojně čerpal ze starých letopisů českých a také z díla Vavřince z Březové.⁸⁷ Tento fakt, tedy že ve své práci čerpal z děl utrakvistických autorů, dále utvrzuje předešlé teze o Hájkově konfesijní umírněnosti.

Nyní se podrobněji zaměřím na několik vybraných příkladů záznamů z tohoto období. Tyto záznamy porovnam právě s dílem husitského kronikáře Vavřince z Březové, aby bylo možné zjistit, zda a jak se vyprávění katolíka Hájka odlišuje od husitského autora. Díky tomu budu moci demonstrovat teze o Hájkově postoji k městům, šlechtě a husitům z předchozí části

⁸⁰ TOŠNEROVÁ, *Kroniky českých měst*, s. 113.

⁸¹ TOŠNEROVÁ, *Kronika česká*, s. 315.

⁸² Tamtéž, s. 316.

⁸³ ČORNEJ, Petr, *Politické a náboženské aktualizace husitství v českých kronikách na rozhraní středověku a novověku*, *Medievalia Historica Bohemica*, 20/1, 2017, ISSN 0862 - 979X, s. 162.

⁸⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 874–945.

⁸⁵ viz. podkapitola Hájkova východiska, s. 14.

⁸⁶ ČORNEJ, Petr, *Tajemství českých kronik*, Praha, 1987, s.68.

⁸⁷ Tamtéž.

Hájkova východiska, na několika konkrétních případech. V této části se však nebudu zabývat záznamy, které se přímo vztahují k městskému prostoru v období husitské revoluce, tyto záznamy budou podrobně uvedeny ve třetí části práce věnované právě městskému prostoru.⁸⁸

Prvním příkladem je záznam týkající se shromáždění na hoře Tábor v roce 1419. Hájek uvádí, že se u příležitosti velikonočních svátků sešlo v Bechyňském kraji velké množství lidí, kteří chtěli jít na horu Tábor. Tito prostí lidé se doslechli o přijímání pod obojí a začali ho vyžadovat po svých kněžích. Kněží toto odmítli, jelikož chtěli *zachovat starodávný pořádek*. Přesto se našli kněží, kteří chtěli podávat pod obojí a sloužit bez ornátů. Následně se při slavnosti sv. Ducha sešlo na 40 000 lidí na hoře Tábor a tam přistupovali k přijímání. A to, aniž by se vyzpovídali z hříchů, a navíc přistupovali ozbrojeni sudlicemi, oštěpy a dalšími zbraněmi.⁸⁹ Naproti tomu Vavřinec z Březové píše, že vše začalo tím, když se kněží, kteří podporovali přijímání pod obojí, začali scházet s lidem na horách, protože je jejich odpůrci odmítali pouštět do kostelů. Shromáždění na hoře Tábor i počet přítomných je v obou kronikách stejný. Ovšem největší rozpor můžeme najít ve způsobu přijímání. Podle Vavřince přijímání probíhalo *s velikou zbožností podle ustanovení Kristova a praxe i zvyklosti prvotní církve*.⁹⁰ Zde je tedy použit zcela rozdílný pohled. Zatímco Vavřinec psal o zbožných lidech, kteří se drželi způsobu prvotní církve a kvůli odmítání ze strany konzervativních kněží museli sloužit své mše pod širým nebem, Hájek je vidí spíše jako neukázněný a ozbrojený dav, který porušuje staré tradice. Tuto epizodu je možné považovat za další příklad toho, jak Hájek odsuzuje jakékoliv narušení řádů a zaběhlých pořádků.

Další zajímavý záznam se týká bitvy u Sudoměře v roce 1420. Vavřince z Březové píše, že táborité byli vypuzeni z Plzně a následně plzeňští předali zprávu mincmistrovi z Kutných Hor Mikeši Divůčkovi z Jemniště, Petrovi ze Štemberka a velmistrovovi řádu sv. Jana Jeruzalémského ze Strakonice. Ti se shromáždili s velkým počtem jezdců, aby napadli tábority, kteří budou odjíždět z Plzně. Tábořské vedl Jan Žižka, Břeněk ze Švihova a Valkoun z Adlaru. K přepadení došlo u Sudoměře. Táborité se obklopili vozy u rybníka a mnoho utrakvistů padlo včetně Břeňka ze Švihova. Po západu slunce rytíři ustoupili, a přitom zajali třicet táboritů.⁹¹ Velký rozpor mezi Vavřincem a Hájkem vzniká již při samotném hodnocení bitvy. Podle Vavřince se jednalo o vítězství táboritů, zatímco podle Hájka to byla Žižkova

⁸⁸ Záznamy, které se přímo týkají městského prostoru se nacházejí ve třetí části práce, od s. 23.

⁸⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 874.

⁹⁰ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, Jan Blahoslav ČAPEK – Marie BLÁHOVÁ (eds.), Praha, 1979, s. 29.

⁹¹ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 49.

prohra. Hájek celou událost popisuje tak, že zmínění táborští vůdci táhli se svým *divokým Tábořským lidem* k Sudoměři, kde chtěli *činit škodu*. Bitva trvala až do večera, kdy Žižka po setmění zachránil život tím, že uprchl. Díky tomu že měl rychlejšího koně dokázal utéct pronásledovatelům. Páni zajali na šedesát Žižkových lidí a ty potom pohřbili v šachtě v Kutné Hoře.⁹² Zde je opět využito zcela rozdílného přístupu. Vavřinec z Březové podává výklad, který spíše odpovídá všeobecně přijímanému názoru na bitvu u Sudoměře. Zatímco Hájek si incident vykládá po svém, přesto, že v obou verzích je mnoho podobného jako například lýtý boj, který trval až do setmění. Nicméně Hájek zde líčí Žižku spíše jako zbabělce, který se zachránil pouze útekem.

Jiný pohled na Žižku Hájek popisuje v záznamu, který se týká bitvy na Vítkově, která proběhla v témže roce. Podle Hájka na den svatého Prokopa⁹³ přitáhlo velké vojsko *Němců a jiných národů* na pomoc Zikmundovi. Císař si z nich některé vybral a s nimi jel na Pražský Hrad. Tam se nechal korunovat a následně pobral mnoho cenností, které tam shromáždil král Václav i císař Karel, aby mohl platit žoldněře. Při korunovaci se hovořilo o tom, že by měl císař obsadit horu Vítkov, aby mohl obklíčit Prahu ze všech směrů. V Praze se o tomto plánu dozvěděli, načež Žižka rozkázal vybudovat na Vítkově dva nevelké sruby a ty obehnat příkopem a zdí *z kamení a hnoje*. V neděli po sv. Markétě⁹⁴ se císařské vojsko přepravilo přes řeku a následně zaútočilo na Žižkovi sruby. Utravisté se statečně bránili. Nedokázali by se, ale ubránit, kdyby jim nepřišli na pomoc kněží z Prahy, které následoval prostý lid. Pobili mnoho Němců a Žižkovo vojsko zachránili. Třetího dne císař vytáhl s vojskem a vyloupil kostely, hlavně chrám sv. Víta na Pražském hradě. Pobral mnoho klenotů, obrazy, a také říšskou svátost z Karlštejna a tu zastavil Němcům. Pražané pak chtěli horu, na které zvítězili přejmenovat na horu *Vítězitedlnou*, horu *Kalich*, nebo na *Žižkovu Horu*.⁹⁵

Podle Vavřince přitáhl Zikmund k Pražskému hradu 30. června. V jeho vojsku byli *Čechové a mnohé rozličné cizí národy*. Zdůrazňuje, že Zikmund chtěl dobýt Prahu jako kacířské město a nespravedlivost křížové výpravy. Poté popisuje složení vojska a jednotlivé národy, které se tažení účastnili. Pokud Zikmundovi vojáci chytili nějakého Čecha, tak ho hned upálili.⁹⁶ Následně, 13. července na den sv. Markéty se Zikmundovi ozbrojenci rozhodli zaútočit na město. Pražané proti nim vyrazili, přestože byli v početní nevýhodě. Dalšího dne

⁹² HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 881.

⁹³ 4.7.

⁹⁴ Po 13.7.

⁹⁵ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 889-890.

⁹⁶ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s.78.

v neděli zaútočili císařští na sruby na Vítkově. O sruby se vedl těžký boj. Žižka tam mohl zemřít, kdyby ho jeho lidé nezachránili z rukou nepřátel. Nakonec se útočníci dali na útěk.⁹⁷ Samotnou korunovaci Zikmunda klade na rozdíl od Hájka až do období po této bitvě. Ta se podle něj udála 28. července a rovněž zmiňuje to, že Zikmund pobral cennosti.⁹⁸

Zde Hájek uplatňuje rozdílný přístup v porovnání s bitvou u Sudoměře. Žižku zde vnímá jako statečného válečníka. Zatímco Zikmunda spíše jako nepřítele Čechů. Naproti Vavřincovi, Hájek zdůrazňuje to, že Zikmundovo vojsko tvořili Němci. Vlastně můžeme vidět naprostý obrat v Hájkově chápání nepřítele. Zikmundovo vojsko, složené z cizinců a hlavně Němců, je postaveno do role narušitele řádu a Žižka s Pražany jsou vnímáni jako jeho obránci. V této části se také Hájek zdržel všech útoků proti živelné podstatě husitského hnutí. Naopak Zikmund je ten, kdo vykrádá kostely a drancuje zemské poklady. Tato epizoda tedy opět podporuje předchozí tvrzení o Hájkově pohledu na husity a zároveň může vyvracet zaběhlou tezi, že Hájek byl jednoznačně zaměřený proti utrakvistům. Zároveň podporuje teze o Hájkově podpoře pražských měst a jejich obyvatel, jelikož to byli právě oni, kdo Žižkovi přišli na pomoc. Vidět kroniku jako jednoznačnou obhajobu katolictví a šlechty je tedy nesprávné.

⁹⁷ Tamtéž. s.89.

⁹⁸ Tamtéž. s.100.

2. Městský prostor

Hlavním cílem této kapitoly bude stanovení teoretického základu pro poslední část práce, která se bude zabývat městským prostorem v kronice Václava Hájka. Definování pojmů, místo a prostor v kontextu antropologie a dalších společenských věd bude zásadní pro práci s městským prostorem v kronice. Václav Hájek z Libočan ve své kronice hojně využíval různých symbolů a znamení. Tyto symboly, by mělo být snazší interpretovat díky vysvětlení pojmu symbolické komunikace. Následně bude také vysvětlen pojem reprezentace. V závěru kapitoly bude také definována podoba prostorů středověkého města. Jaké prostory se například ve městě nacházely, jak je můžeme dělit a jaký měli význam pro jeho obyvatele.

2.1 Místo a prostor

Místo a prostor mají podobný význam. Oba tyto pojmy označují základní komponenty světa, ve kterém žijeme.⁹⁹ Místo může mít mnoho významů, na jednu stranu může být chápáno pouze jako materiální součást prostoru, tak jak ho chápe klasická geografie, nicméně v kontextu humanitních věd může být naprosto nehmotné a existovat pouze v představách člověka. Místo je člověkem osvojováno, a tím že si ho člověk stále připomíná, zůstává uchováno v historické paměti. Na základě studia místa je tedy možné studovat skupinu obyvatel z různých úhlů pohledu. Místo tak zároveň vypovídá o identitě dané komunity.¹⁰⁰ Místo je utvářeno řadou interakcí a vztahů mezi lidmi, kteří v daném místě působí. Tyto vztahy mohou mít různý charakter, sociální, politický, náboženský, obchodní, kulturní, skutečný nebo pouze imaginární. Důležité mohou být pouze pro danou komunitu. Jejich význam ji však může také přesahovat.¹⁰¹

Význam místa určuje člověk a ten také určuje to, co pro něj místo znamená. Místa můžeme dělit podle účelu, ke kterému nám slouží. Z tohoto pohledu mohou být rozdělena na místa, která obýváme, kterými procházíme, která navštěvujeme a také na místa, která mytizujeme.¹⁰² Tyto kategorie se však mohou navzájem prolínat. Pro jednoho člověka tak má

⁹⁹ WEISS, Julian, Sarah SALIH, *Locating the Middle Ages. The Spaces and Places of Medieval Culture*, Londýn, 2012, ISBN 978-0-9539838-7-2, s.15.

¹⁰⁰ OKÉNKOVA, Věra, *Využití konceptů míst v antropologii a příbuzných vědách*, Lidé a města, č. 17, 2015, ISSN 1212-8112, s. 513.

¹⁰¹ WEISS – SALIH, *Locating the Middle Ages*, s.22–23.

¹⁰² OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s.515.

dané místo charakter domova, zatímco jiný člověk tímto místem může pouze procházet. Místo můžeme definovat také jako propojení materiálního světa se světem představ.¹⁰³ To, jak člověk místo vnímá je subjektivní. Jeden člověk si dané místo zamiluje, u jiného může naopak vyvolávat negativní pocity.

Jedna z možných definic pojmu místo je například: „*areál nebo poloha v určitém prostoru, jehož smysl představují a vytvářejí sociální vazby a jenž se vyznačuje identifikacemi nebo emocemi s ním spojenými*“.¹⁰⁴ Pojem místo je tedy možné z mnoha úhlů pohledu uchopit zcela různě a v jeho definování je poměrně veliká svoboda. Tyto definice odkazují jak na materiální podstatu místa, tak na jeho spirituální podstatu. Francouzský historik Pierre Nora chápe místo v pozici nositele paměti dané skupiny, ve chvíli, kdy již nebyli žádní pamětníci, kteří by událost zažili.¹⁰⁵ Tuto paměť pomáhají vytvářet mimo fyzických míst jako jsou budovy, památníky a pomníky také opakované akty, slavnosti, významná data, symboly, rituály, písně, kulturní předměty, materiální pozůstatky, literární práce i mentální místa paměti.¹⁰⁶ Všechny tyto celky mohou být označeny jako *místo paměti*, ať jsou hmotné či nehmotné a ze kterých se časem stal symbol.

Tato místa úzce souvisejí s problematikou kolektivní paměti. Tento pojem je spojován s prací francouzského sociologa Maurice Halbwachse. Ten se domnívá, že k uchování paměti je třeba kolektiv, ve kterém se daná vzpomínka uchovává. Člověk, který je součástí tohoto kolektivu, přejímá tyto vzpomínky a činí je svými. Existence skupiny je v této teorii pro uchování paměti zcela klíčová. Halbwachs tvrdí, že vzpomínky člověka vznikají pomocí jejich asociace s kolektivem, se kterým se tyto vzpomínky vytvořily.¹⁰⁷ Pokud člověk vystoupí z jedné skupiny a vstoupí do druhé, automaticky sebou přenáší vzpomínky a ty se postupně mísí se vzpomínkami novými. Ve smyslu kolektivní paměti nám místa slouží jako prostředek uchování a připomenutí událostí. Jsou vzpomínky, které by si člověk vůbec nevybavil, pokud by se nevrátil na konkrétní místo, kde danou událost prožil.¹⁰⁸ Zároveň tato *místa paměti* mohou pro daný kolektiv vytvářet pocit sounáležitosti, neboť všichni členové kolektivu uchovávají vzpomínkou na dané místo a společně prožitky.¹⁰⁹

¹⁰³ OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s. 516.

¹⁰⁴ BAKER, Chris, *Dictionary of cultural studies*, Londýn, 2004, s.144.

¹⁰⁵ OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s.521.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ HALBWACHS, Maurice, *Kolektivní paměť*, Praha, 2009, ISBN 978-80-7419-016-2, s. 63-64.

¹⁰⁸ Tamtéž, s.74.

¹⁰⁹ OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s.521.

Francouzský sociální antropolog Marc Augé pracuje s pojmy *místo* a *ne-místo*. Za ne-místa považuje letiště, supermarkety, železniční stanice apod. Tato ne-místa jsou v opozici k místům. Na rozdíl od nich jsou odosobnělá, anonymní, určena k jednoznačnému účelu. Místa v sobě naopak nesou historii a jsou obrazem identity společnosti. Vznik ne-míst podle něj úzce souvisí s moderní společností.¹¹⁰ Augé zároveň definuje pojem *antropologické místo*. Takové místo je symbolickou konstrukcí prostoru, které musí splňovat jednu ze třech podmínek: být spojeno s identitou, se společenskými vztahy a s historií.¹¹¹ Za tato *antropologická místa* je možné považovat taková místa, která jsou pro kolektiv historická. Tato historie je vytvářena díky vzpomínkám a ústní tradici.¹¹²

Z výše zmíněných teorií je zřejmé, že pojmy prostor a místo lze chápat různě, proto je třeba si definovat přesnou terminologii. V kontextu této práce o městském prostoru v Kronice české Václava Hájka z Libočan, bude proto užito pojmu prostor pro místo se širším sociálním významem. Díky tomu bude možné sledovat, jak Hájek pracuje s městským prostorem, zda je pro něj pouhou kulisou, anebo je to právě prostor, který hraje ústřední roli v jeho historickém vyprávění. Zda je pro něj důležitý, a které části prostoru staví naopak na okraj svého příběhu.

2.2 Symbolická komunikace ve středověkých městech

Symbolická komunikace je úzce spjata se středověkou a ranně novověkou společností. Ve středověku se setkáváme s několika druhy komunikace: ústní, písemnou, vizuální a symbolickou.¹¹³ V těchto historických obdobích se při komunikaci často využívalo různých symbolů a rituálů. Komunikace může být definována jako „*každá vzájemná forma výměny informací v úmyslně zakódovaných zprávách*“¹¹⁴ K vyjádření těchto informací může být použita verbální i non-verbální forma projevu. Mohou být také vyjádřeny přímo i nepřímo. Informace, která je často vyjádřena nepřímou cestou, může být dvojnásobná a skrytá. Symbolická komunikace používá znamení a symboly, které mají specifický význam. Příjemce

¹¹⁰ AUGÉ, Marc, *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Londýn, 1995, ISBN 1-85984-956-3, s. 79.

¹¹¹ Tamtéž, s. 51; OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s.524.

¹¹² OKÉNKOVA, *Využití konceptů*, s. 525.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ VAN LEEUWEN, Jacoba (ed.), *Symbolic communication in late medieval towns. Introduction*, Leuven, 2006, ISBN 90-5867-522-X, s. 9.

informaci dekóduje a interpretuje. Mezi stranami, které si informaci předávají tak vzniká vazba.¹¹⁵

Strana, která předává danou zprávu, musí předpokládat, že příjemce tyto symboly zná a ví, jak je interpretovat. Příjemce nemusí být pasivní, často se od něj může dokonce očekávat aktivní účast. Jako příklad uveďme různé městské události například volení nové městské rady, nebo návštěvu panovníka. Od davu se v těchto příkladech očekává jasná odpověď na informace, které mu jsou předkládány. A jelikož tento dav je početný a anonymní, jeho reakce je často spontánní. Strana, která informaci předává si tak musí být zcela jista, že dav dokáže informaci správně dekódovat a zachová se tak, jak se očekává.¹¹⁶ Může se nicméně také stát, že příjemce informaci pochopí zcela jinak, než byla původně zamýšlena. Vyskytují se i případy, kdy se dav vzbouřil proti původci informace a zachoval se zcela jinak, než bylo zamýšleno. Jedná se nicméně hlavně o výjimky.¹¹⁷

Městská obec byla různorodou sociální skupinou, utvářenou vzájemnou komunikací, která probíhala na mnoha úrovních. Od běžných denních forem komunikace mezi obyvateli města až po komunikaci s městskou radou nebo vrchností. Pomocí této komunikace docházelo k utváření řádu, který formoval městské společenství. Každý člen městské společnosti byl součástí nějakého užšího společenství, často tak jedinec nevystupoval sám za sebe. Mezi tyto společenství můžeme řadit cechy, církevní bratrstva nebo různé neformální spolky sousedů.¹¹⁸ Každá středověká městská obec musela vynakládat úsilí na upevňování své identity a svých hodnot. Dělo se tak na veřejných prostranstvích. Příkladem tohoto úsilí může být celá řada symbolických aktů, odehrávajících se v městském prostoru, jako byla různá procesí nebo shromáždění.¹¹⁹ V městském prostoru tak dochází k propojení problematiky teorie prostoru a symbolické komunikace.

2.3 Reprezentace

Vzhledem k tématu této práce je vhodné se krátce zastavit nad významem pojmu reprezentace, aby bylo možné v závěru práce zodpovědět otázku, jak je reprezentován městský prostor v Kronice české. Pojem reprezentace může mít mnoho významů v mnoha

¹¹⁵ VAN LEEUWEN, *Symbolic communication*, s.13.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ ČAPSKÝ, Martin (ed.), *Komunikace ve středověkých městech. Úvod*, Opava, 2014, ISBN 978-80-7510-109-9, s. 10.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 12.

odvětvích lidské činnosti. Například se může jednat o politickou reprezentaci voličů v demokratickém zřízení nebo o sportovní reprezentaci určitého města nebo země. V kontextu historie lze pojem definovat jako: „*reference odkazující ke vztahu mluvčích subjektů k minulosti, dějinám nebo dějinnosti a sekundárně vypovídajících též o obsahu a mechanismech fungování jejich historického myšlení*“.¹²⁰ V historických vědách se s historickou skutečností střetáváme téměř výhradně formou reprezentace.¹²¹ Reprezentace tak nemůže být zcela nezměněným odrazem skutečnosti, ale je spíše interpretací daného jevu. Skutečnost je tak vždy přetvořena: „*reprezentace není pouze odrazem společenských vztahů, ale je společenským vztahem sama o sobě*“.¹²² Dalším možným vysvětlením pojmu reprezentace ve vztahu k dějinám je význam *reprezentace moci*. Tedy reprezentace moci panovníků nebo stavů. V tomto smyslu lze reprezentaci chápat jako komunikační strategii.¹²³ S touto strategií souvisí utváření pohledu na panovníka i za jeho nepřítomnosti a neustálé připomínání jeho moci, ať již stavbami, portréty či přítomností jeho úředníků či vojáků. Stejně tak svou moc mohla reprezentovat také šlechta či církve.¹²⁴

2.4 Prostory středověkých měst

Jednotlivé městské prostory hrály významnou roli v životě městské společnosti. Městská společnost byla vázána mnoha normami, které upravovaly její vystupování ve veřejných prostorech. Městské rady velmi pečlivě stanovovaly podobu městských trhů, zároveň také upravovaly dobu, kdy se v hostincích směl nalévat alkohol. Upravovaly rovněž chování uvnitř budovy radnice. V prostoru kostela se střetávala autorita městské samosprávy a církve. Církve měla monopol, v podobě liturgických obřadů. Městská rada však mohla ovlivňovat světské části festivit, jako byly pohřební nebo svatební slavnosti.¹²⁵ Tyto normy nemusely pocházet pouze z nařízení městské rady nebo vrchnosti, mohla si je také utvářet společenství obyvatel mezi sebou. Takové normy si také například stanovovaly cechy, které dohlížely na rovné podmínky pro své členy a zamezovaly vzniku vzájemné konkurence.

¹²⁰ BARTLOVÁ, Milena, *Reprezentace*, in: BOROVSKEJ, Tomáš, JIRI HANUS a MILAN REPA (eds.), *Kultura jako téma a problém dějepisectví*, Brno, 2006, ISBN 80-86488-33-0, s. 63.

¹²¹ Tamtéž, s. 64.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž, s. 65.

¹²⁴ Tamtéž, s. 69.

¹²⁵ ČAPSKÝ, *Komunikace*, s. 21.

Městské prostory můžeme dělit na veřejné a neveřejné. Za veřejné lze obecně považovat radnice, kostely, hostince, nebo náměstí. Neveřejnými byla ta místa, kde se scházely cechy, nebo bratrstva a také běžné městské domy. Tyto dvě kategorie se však mohou navzájem překrývat. Některé akty na radnici nemusely být veřejně přístupné a stejně tak některé hostince mohly být omezeny pouze na některou sociální skupinu.¹²⁶

Jedním z příkladů veřejného prostoru může být městský kostel. Ve středověkém farním kostele se střetávala reprezentace církevní s reprezentací světskou a obvykle dominoval svou velikostí dané lokalitě. Každý prvek výzdoby měl na věřící působit mystickým dojmem. Vzhled, forma i umístění kostela měly svůj skrytý význam. Snahou stavitelů bylo zdůraznit *dokonalost nebes a věčného života*.¹²⁷ Kromě každodenní církevní liturgie se v kostele odehrávala řada symbolických aktů, které byly velmi významné pro středověkého člověka jako například křty, pohřby nebo svatby.¹²⁸ V kostele i v jeho okolí se zároveň odehrávala další řada každodenních aktivit, které měli s liturgickou činností jenom málo společného. Do kostela se uchýlovali poutníci, hledající přístřeší. U kostela se shlukovali žebráci a jiní chudí lidé využívající štědrosti plynoucí z křesťanského milosrdenství.¹²⁹ Je možné se setkat také s případy, kdy byl kostel místem dětských her, či mohl být dokonce využit jako skladiště obilí či místo trhu.¹³⁰ Chrámy ve středověkém městě tak skutečně plnili funkci jakéhosi multifunkčního střediska dané komunity.

Úlohu místa shromáždění obce v průběhu středověku převzala radnice. Její hlavní úlohou bylo poskytování prostoru pro výkon činnosti městské samosprávy, jako bylo zasedání městské rady nebo výkon městského soudu.¹³¹ Radnice měla také ekonomickou úlohu, obvykle se nacházela v blízkosti místa směny a městská rada zároveň držela vzory měr a vah, závazných pro dané město. Výzdoba a majestátnost budovy radnice byly jednou z hlavních prostředků reprezentace města. Jedním z prvků komunikace uvnitř města mohl být také radniční zvon, kterým se například svolávala městská obec, nebo sloužil k vyhlášení poplachu.¹³²

¹²⁶ Čapský, *Komunikace*, s.21.

¹²⁷ WINTER, David Ross, *Marking the city for Christ. Spatiality and the Invention of Utrecht's Medieval cross of Churches*, in: Meredith COHEN, Fanny MADELINE (eds.), *Space in the Medieval West, Places, Territories and Imagined Geographies*, Farnham, 2014, ISBN 9781409453017, s. 84.

¹²⁸ Čapský, *Komunikace* s. 22.

¹²⁹ Tamtéž, s. 23.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž, s. 27.

¹³² BOROVSKEÝ, Tomáš, *Zvony a lidé středověkého města. Komunikační funkce zvonů v městské společnosti*, in: Martin Čapský (ed.), *Komunikace ve středověkých městech*, Opava, 2014, ISBN 978-80-7510-109-9, s. 44.

Dalším z veřejných prostorů středověkého města byly městské krčmy. Ty zastávaly ve městě celou řadu funkcí. Kromě prodeje jídla a pití mohl hostinský prodávat i další drobné zboží. Stejně tak mohla hospoda sloužit jako místo schůzek kupců, kteří v ní domlouvali obchod.¹³³ Každá krčma zároveň plnila funkci sociálního prostoru, ve kterém se setkávali lidé různého postavení. Je možné se také setkat s tím, že v krčmách bývali obyvatelé města informováni o výrocích městské rady. Členové městské obce se v krčmách rovněž mohli setkat s návštěvníky města, čímž docházelo k vzájemnému předávání informací.¹³⁴

Jako další příklad veřejného prostoru ve městě lze uvést trh. Ten se obvykle nacházel na centrálním náměstí daného města. Kromě jeho ekonomického významu je zároveň důležitý jeho význam pro komunikaci mezi obyvateli města i cizími návštěvníky. Z tohoto ohledu byly nejvýznamnější velké výroční trhy, které se konaly pravidelně, a to zpravidla ve větších městech. Podobu i průběh těchto trhů upravovala městská rada. Kromě kostela, radnice, krčmy a trhu existovali i další veřejné prostory se sociálním rozměrem. Jako příklad lze uvést městské lázně, útulky pro pocestné, špitály nebo městské kláštery.¹³⁵

¹³³ Čapský, *Komunikace*, s. 31.

¹³⁴ Tamtéž, 32.

¹³⁵ Tamtéž, 34.

3. Reprezentace městského prostoru v Kronice české

V této části se již konečně zaměřím na samotnou reprezentaci městského prostoru v Kronice české Václava Hájka z Libočan. Vybrané záznamy, které se týkají městského prostoru, budou porovnány s dalšími prameny vypovídající o daném období. Oba tyto záznamy uvedu ve zkrácené a parafrázované formě, při čemž se pokusím zdůraznit důležité momenty vypovídající o městském prostoru či zásadních informacích týkajících se autorových názorů. Následně oba tyto záznamy porovnáám a pokusím se z nich vyvodit jednotlivé závěry. Tyto závěry budou následně shrnuty v samotném závěru práce. Prakticky všechny sledované záznamy se budou týkat Prahy, jelikož to bylo město, které autor dobře znal a zasazoval do něj většinu svým příběhů. Sledovaným obdobím bude doba mezi roky 1378 a 1527, tedy období od nástupu Václava IV. na český trůn po korunovaci Ferdinanda I. Habsburského. V předchozích částech kroniky, které se věnují staršímu období, se záznamy o městech vyskytují v menší míře a jsou stručnější, proto se jim nebudu v této práci věnovat. Stejně tak budou vynechány stručné záznamy jako krátké zprávy o živelných pohromách či jednotlivé záznamy věnující se založení kostelů či klášterů. Můj zájem se bude upínat hlavně na několik záznamů, které jsou velmi podrobné, a ve kterých městský prostor aktivně vystupuje do popředí, a do kterých Hájek zasazuje děj svého příběhu. V kronice se nejvíce takovýchto záznamů vyskytuje v části věnované husitské revoluci, proto bude také na toto období kladen větší důraz. Hlavním pramenem pro porovnání Hájkových záznamů budou staré letopisy české, a to hlavně jejich edice z nakladatelství Svoboda.¹³⁶ Období rané fáze husitské revoluce bude porovnáno také s dílem Vavřince z Březové.¹³⁷

3.1 Období vlády Václava IV.

Prvním sledovaným obdobím je doba vlády krále Václava IV. V souvislosti s tímto obdobím bude důležité nejprve objasnit Hájkův postoj k tomuto panovníkovi. Autor panovníka často přirovnává k jeho slavnému otci císaři Karlu IV. a to hlavně v tom smyslu že nedosahuje jeho kvalit. Zatímco Karel IV. byl zbožný, schopný a slavný panovník, tak Václav IV. je podle Hájka muž nízkých mravů, který často provozuje různé nízké kratochvíle a také nechává popravovat své poddané bez žádného závažnějšího důvodu. To Hájek ještě podtrhává tím, že

¹³⁶ PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR (eds.), *Ze starých letopisů českých*, Praha, 1980.

¹³⁷ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, Jan Blahoslav ČAPEK, Marie BLÁHOVÁ (eds.), Praha, 1979.

královým kmotrem měl podle něj být popravčí mistr, což autor zdůrazňuje v každém záznamu, kde je kat zmíněn. Na druhou stranu však krále chválí za některé jeho kroky. Například za spravedlivé vyřešení poměru hlasů na pražské univerzitě.

První záznam zachycující městský prostor v období vlády Václava IV. se týká smrti Jana Nepomuckého. Nutno přiznat že Václav Hájek poněkud smíchal realitu a pověst. Na jedné straně uvádí kněze Jana Nepomuckého, jako kněze Johánka, spolupracovníka pražského arcibiskupa, který zemřel kvůli sporu vyvolaným dosazením opata kláštera v Kladrubech v roce 1393.¹³⁸ Zároveň však o deset let dříve v roce 1383 vypráví o smrti Jana Nepomuckého, zpovědníka královny, který nechtěl vyzradit zpovědní tajemství královny. První z těchto záznamů Hájek uvádí tím, že se v roce 1383 dal král na *veliké neřády, hry a tance*. Jeho manželka velmi *ctná a šlechetná žena* neměla tyto jeho zvyky ráda a často ho kárala a připomínala mu jeho otce císaře Karla IV. Král za to začal svou manželku nenávidět a hledal příčinu, aby se jí mohl zbavit. Povolal Jana Nepomuckého, jejího zpovědníka a kanovníka *pražského kostela* a chtěl po něm, aby vyzradil, jakých hříchů se královna dopustila. Ten mu na to však odpověděl: „*Králi, pane můj! Já toho jistě v paměti nemám, a bych¹³⁹ měl, nebylo by mi to slušné učiniti a vám také jistě slušné není se na to ptáti.*“¹⁴⁰ Následně se král rozhněval a nechal kněze uvěznit v podzemí a následně povolal kata *svého kmotra*. Nechal kněze mučit, a nakonec vynést na pražský most a tam utopit. V noci pak nad tělem, které leželo na vodě, byla vidět různá světla. Následně král odjel na hrad Žebrák a poté *preláti kostela pražského* tělo vynesli z vody u kláštera sv. Kříže a odnesly na Hrad, kde ho pohřbili pod kamenem v kostele sv. Víta, naproti oltáři Nanebevzetí Panny Marie. Na tom místě se mělo stát mnoho různých *divů* a lidé začali Jana Nepomuckého považovat za mučedníka. Ti, kteří s tím nesouhlasili, na kámen vstupovali, tak nechali preláti hrob obehnat mříží.¹⁴¹

Je poměrně zřejmé, že žádný podobný záznam v tomto roce se ve starých letopisech nenachází. Jisté podobnosti lze nalézt se záznamem týkajícím se smrti skutečného Jana Nepomuckého v roce 1493 a to hlavně v podobě pohřbu a posvátnosti místa jeho hrobu v katedrále sv. Víta. Stejně tak utopení pod pražským mostem.¹⁴² Nicméně o procesí, které neslo Janovo tělo, letopisy mlčí. Je tedy možné soudit, že se Hájek snažil zasadit svůj děj do

¹³⁸ viz. VLNAS, Vít, *Jan Nepomucký. Česká legenda*, Praha – Litomyšl, 2013, ISBN 978-80-7432-278-5.

¹³⁹ I kdybych měl

¹⁴⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 826.

¹⁴¹ Tamtéž, s.825-826.

¹⁴² Porák, *Ze starých letopisů*, s. 26.

prostoru, tak aby dal svému vyprávění další rozměr a zároveň tím chtěl zdůraznit, že lidé s počínáním krále nesouhlasili a dali to najevo právě formou procesí. Hájek legendu pravděpodobně čerpal z ústní tradice, která mohla být v Hájkově době mezi pražskými preláty stále živá.¹⁴³ Zároveň je zde možné zaznamenat pro Hájka charakteristické obohacení děje přímou řečí, která se v jeho díle vyskytuje poměrně často.

Nyní se rovnou zaměřím na druhý záznam, který se nachází o deset let později v roce 1493, jelikož přímo souvisí s předchozím záznamem. Podle něj si nechal král Václav povolát arcibiskupova pomocníka doktora Johánka. Opět s ním (v přímé řeči) vedl rozhovor o tom, proč jmenoval opatem v Kladrubech *mnicha Albrechta*. Johánek se odvolává na to, že opata si podle tradice zvolili tamní řeholníci. Následně měl král ještě té noci nechat Johánka svrhnout z pražského mostu.¹⁴⁴ Tento záznam vyjma přímých řečí odpovídá záznamu ve starých letopisech.¹⁴⁵ Nicméně Hájek tentokrát mlčí o pohřbu a zároveň se nesnaží o nějaké konkrétnější zasazení do prostoru. Je tedy možné, že autor ze starých letopisů čerpal ale usoudil, že vyprávění o pohřbu mu více sedí k legendě o zpovědníkovi, a tak tento záznam rozdělil mezi dvě události, z nichž ta první mu přišla významnější, a proto ji věnoval více prostoru a detailnější popis.

Další záznam z městského prostředí se týká problémů v Praze v roce 1385. Hájek své vyprávění uvádí tím, že se *pražské učení velmi rozmohlo* a studovalo na něm mnoho německých studentů. Němci byli bohatí, a tak přinášeli do Prahy mnoho stříbra i zlata. Čechové je nicméně nemohli snést, protože od nich trpěli mnohá *protivenství*. Když měli Němci nějakou slavnost tak nechtěli dovolit Čechům, aby se těchto slavností účastnili. Němci také měli po nocích Čechy úkladně *mordovat*. Vznikla tak mezi Němci a Čechy velká *nevole a nepřízeň*.¹⁴⁶ Téhož roku měl král radnice na Starém i Novém Městě osadit německými konšely, a to na radu jeho německých rádců. Čechové se tajně v noci scházeli a radili se proti Němcům. Král následně nechal dva staroměstské měšťany Jana Hejtmánka od Bílého medvěda a Jiříka od Zlaté husy popravit pod vyšehradským pranýřem. To udělalo radost Němcům, ale protivilo se to Čechům.¹⁴⁷ Následuje záznam, kde král nechal přenést pražské učení z *Lazarova domu* v židovské ulici do *Rutlevova* domu naproti kapli sv. Havla. S velikou slávou se toho účastnilo 26 doktorů, mistrů a bezpočet bakalářů a studentů. V *Rutlevově*

¹⁴³ viz. VLNAS, *Jan Nepomucký*.

¹⁴⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 834.

¹⁴⁵ Porák (ed.), *Ze starých letopisů*, s. 25–26.

¹⁴⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 827.

¹⁴⁷ Tamtéž.

domě, ze kterého se stala velká kolej, měla univerzita sídlit již za císaře Karla, dům však v té době nebyl ještě dostavěn.¹⁴⁸

Ve starých letopisech se žádný z těchto záznamů nenachází. Lze předpokládat, že Hájek chtěl vytvořit jisté zázemí a zápletku pro spory na pražské univerzitě, které následovali v dalších letech. Zároveň je zde jasně zřetelný Hájkův odpor vůči Němcům a zdůraznění toho, že se jimi král obklopoval. Je také možné, že chtěl svůj příběh více oživit jmenováním konkrétních obětí a zasazením děje do konkrétního prostoru, tedy do pražských ulic a na Vyšehrad. Nicméně část záznamu o přenesení pražského učení se může zakládat na pravdě. Prvním sídlem mistrovské koleje pražské univerzity byl skutečně dům, který dříve patřil židu Lazarovi a ležel na okraji židovského města.¹⁴⁹ Král Václav IV. daroval univerzitě rozsáhlý Rotlevův palác (dnešní Karolinum), který byl mezi lety 1383 a 1386 přestavován pro potřeby univerzity.¹⁵⁰

Jako typický příklad zasazení Hájkova příběhu do prostoru lze uvést záznam z roku 1386. Jedná se o poměrně úsměvnou příhodu o ztrátě městské pečeti. Vzhledem k detailům, které autor uvádí lze předpokládat, že se jedná o jeho vlastní fabulaci, která měla více oživit děj. Roku 1386 byl pražským purkmistrem Jiřík Šverhamr, který bydlel v domě blízko kaple sv. Martina. Ten jednoho dne přišel z radnice domů, kde jeho žena *myla ve škopku dítě*, které plakalo. Purkmistr odložil svůj opasek s brašnou a odešel do sklepa. Jeho žena, která chtěla dítě upokojit, vyndala z brašny městskou pečeť a dala ji dítěti. Potom, co dítě z vody vyndala, zůstala pečeť *ve škopku*. Následně vodu i s pečetí vylila ven na ulici oknem. Jeden měšťan šel okolo a pečeť našel. Následně ji odnesl Jakubu Volflinovi, který byl primasem. Ten ji ráno odnesl na radnici a oznámil nález dalším konšelům. Poté, co na radnici dorazil purkmistr, se ho konšelé ptali, kde má pečeť. On ji však nemohl nalézt ve své brašně. Následně se vydali do jeho domu, kde pečeť rovněž nebyla. Konšelé sebou vzali mistra popravčího. Když Šverhamr pečeť nenalezl tak ho nechali hned před jeho domem svázat a setnout. Následně byl pochován u zdi hřbitova svatého Martina. Na místě jeho popravy byl na památku postaven kamenný kříž a tomu domu se následně začalo říkat *U Křížků*.¹⁵¹

Cílem celého vyprávění bylo vysvětlit původ názvu jednoho domu. Opět nelze vyloučit, že si příběh nevymyslel, ale zkrátka byl přechováván v ústní tradici a autor ho někde

¹⁴⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 827.

¹⁴⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana a Michal SVATOŠ, *Dějiny Univerzity Karlovy. I, 1347/48-1622*, Praha, 1995, ISBN 80-7066-968-3, s. 43.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 45-46.

¹⁵¹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 829.

zaslechl a následně ho zakomponoval do své kroniky. Celý příběh je velmi konkrétně zasazen do prostoru. Stejně tak je zdůrazněn symbolický význam městské pečeti, za kterou ručil purkmistr svým životem, jelikož byla jedním ze základních symbolů středověkého města. Purkmistra, který pečeť dostatečně nehlídal, proto stihl zasloužený trest.

Další záznam již bude možné porovnat se starými letopisy. Jedná se o uvěznění krále Václava v roce 1394 a následně druhé zajetí v roce 1402. Zvláštní je, že Hájek uvádí obě události hned za sebou, první v roce 1393 a druhou v roce 1394. První zajetí proběhlo podle Hájka tak, že byl Václav na den sv. Stanislava¹⁵² na cestě z Žebráku do Berouna. Tam se převléknul a tajně vstoupil do kláštera, aby „*zhlédl, jak se mniši v pořádku chovají*“. Následně ho přepadlo šestnáct mužů neznámého původu (autor zdůrazňuje, že neví, kdo je poslal). Ti ho odvedli do Prahy, kde krále zavřeli ve vězení ve staroměstské radnici, kterému se říkalo *Špinka*. Tam byl držen šestnáct týdnů až do svátku sv. Bartoloměje.¹⁵³ Novoměstští začali Staroměstské podezřívát, protože se doslechli, že do vězení byla králi donesena pečeť a král musel vydávat proti své vůli Staroměstským práva. Král chtěl z vězení uprchnout. Kolem již zmíněného svátku sv. Bartoloměje namluvil vězňům, že chce, aby ho pustili do lázně, která byla nejbližší radnice. Král musel na svou čest slíbit, že se po lázni vrátí do vězení. Spolu s ním do lázně poslali také čtyři městské služebníky, kteří ho měli hlídat. Nejbližší lázeň byla nad pražským mostem. Král vstoupil do lázně se dvěma z těchto služebníků. Po čase se jich zeptal, jestli může jít ven „*aby se maličko prochládl*“. Ti mu to dovolili, král venku našel loď a požádal jednu z lazebnic, aby ho na lodi odvezla pryč. Král jí slíbil, že se jí štědře odmění. Nejprve se převezli na druhý břeh, a následně šli po nábřeží až ke vsi Chuchel. Tam našli další loď a opět se převezli na pravý břeh. A skrze lesy se dostali až k Novému Hradu, kde byl král zachráněn. Král následně lazebnici odměnil oděvem, večerí a sto zlatými. Lazebnice se následně stala královou milenkou.¹⁵⁴

Druhý Hájkův záznam z roku 1394 vypráví o tom, že se „*páni zemští nejznamenitější spunktovali s králem Zikmundem*“ a moravským markrabětem Joštem proti králi Václavovi. Zajali krále Václava na jeho dvoře *Popovice* nedaleko Berouna, když zrovna obědval. Následně ho odvezli na Pražský hrad, kde ho zavřeli v Bílé věži. Poté ho převezli na hrad Příběnice, pokračovali na Krumlov, a nakonec do Vídně. Jan, markrabí lužický táhl se svým vojskem k Budějovicím, aby osvobodil krále, jeho vojsko nicméně zahnal Rožmberské oddíly. Krále následně osvobodil vídeňský rybář Hans Grundel, který nosil vězňům jídlo.

¹⁵² 8.5.

¹⁵³ 24.8.

¹⁵⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s.834-835.

Václav se nakonec dostal až na Vyšehrad, kde se obklopil svými věrnými a nechal stínat Pražany, kteří ho zradili. Rybáře pak nechal odměnit. Na závěr je třeba zmínit, že k roku 1402 se autor o žádném zajetí krále Václava nezmiňuje.¹⁵⁵

První záznam ve starých letopisech z roku 1393 je oproti Hájkovu vyprávění stručnější. Král byl vězněn po 17 týdnů. Zajat byl v Králově Dvoře, půl míle od Berouna (den zajetí souhlasí). Strůjcem únosu byl Václavův bratr Zikmund a moravský markrabí Jošt. Následně byl Král odvezen do Prahy na Pražský Hrad. Tam byl uvězněn v Bílé věži. Krále chtěl vysvobodit jeho bratr Jan, markrabě Lužický. Páni s králem uprchli do Přiběnic, potom na Krumlov, a nakonec do Rakous. Jan se utábořil u Budějovic, kde *plenil a pálil* tak dlouho, dokud mu na den nalezení sv. Štěpána¹⁵⁶ krále nevydali. Král od té doby ztratil důvěru k pánům.¹⁵⁷

Druhý záznam z roku 1402 je rovněž poměrně stručný. Zikmund přitáhnul do Čech, nechal Václava zajmout a následně poslat do Vídně. S útekem mu pomohl křížovník ze Strakonice. Král po svém návratu ztratil důvěru k české šlechtě.¹⁵⁸

Hájek některé údaje ze starých letopisů zřejmě přebral, nicméně je rozdělil mezi oba záznamy, které navíc chybně datoval a doplnil o mnoho vlastních fabulací. U prvního zajetí se nezmiňuje ani o Zikmundovi ani o pánech, kteří krále věznili. Vytváří příběh o zajetí ve staroměstské radnici a o útěku s lazebnicí, kterou ve své kronice ještě několikrát později zmiňuje. Celé jeho vyprávění je zasazeno do městského prostoru. Král byl vězněn na staroměstské radnici, která může být chápána jako symbol moci Starého Města Pražského. Zároveň to byli měšťané, kteří krále věznili a ne páni. Vzhledem k tomu, že Hájek na krále Václava IV. hledí převážně negativně, lze usoudit, že se mohlo jednat o další snahu vyzvednout význam Pražských měst nad význam šlechty, jelikož to byli Pražané, kteří mohli držet tak významného zajatce. Rovněž je král vykreslen jako nečestný člověk, který nedodržel slib a navíc lhal, tajně uprchl a navázal intimní poměr s lazebnicí. Lze tedy říci, že v tomto záznamu dal Hájek opět najevo svoje zaujetí pro Pražská města a zároveň svou nevoli ke králi Václavovi. Druhý záznam o uvěznění ve Vídni nejprve jasně odpovídá prvnímu záznamu ve starých letopisech, odlišuje se však právě uvězněním ve Vídni a porážkou markraběte Jana od Rožmberků. Naopak z druhého záznamu Hájek nepřevzal prakticky nic.

¹⁵⁵ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 837–838.

¹⁵⁶ 3.7.

¹⁵⁷ PORÁK (ed.), *Ze starých letopisů českých*, s.26.

¹⁵⁸ Tamtéž, s.27.

Poslední záznam z období vlády krále Václava IV. se týká první pražské defenestrace a samotné smrti panovníka v roce 1419. Tento záznam již také bude možné porovnat s kronikou Vavřince z Březové. Podle Václava Hájka se roku 1419 pražské obce scházely, a to často i v noci a *osnovali* proti svým konšelům. Nakonec se dohodly na tom, že na den sv. Abdona¹⁵⁹ konšely z obou radnic (staroměstské i novoměstské) „*vokny ven vymetali a tu je zmordovali*“. Na ten den mezi *třináctou a čtrnáctou hodinou* novoměstská obec, kterou vedl Jan Žižka a nějaký Žibřid, vpadla na radnici. Vyhodili konšele ven okny a tam je zabili. Celkem zemřelo třináct osob. Staroměstská obec však dohodu nedodržela a na svou radnici nezaútočila. Novoměstští se kvůli tomu na Staré Město rozhněvali a chtěli do něj vpadnout a vypálit tamní kostely, kláštery ale i domy. To se jim však nepodařilo a rozešli se *s velkým hněvem*. Když se o tom král dozvěděl, tak se velmi rozzuřil, až ho nakonec *trefil šlak*.¹⁶⁰ Druhého dne se novoměstská obec opět sešla před radnicí. Pohled na krev, která tam zůstala, ji neuspokojil, a tak se vydala do Zderazského kláštera, který vypálila. Na Vltavě bylo tehdy mnoho vorů a po těchto vorech rozzuřený dav přešel na druhý břeh, kde vpadl do kláštera Panny Marie, ve kterém byli řeholníci kartouzského řádu. Klášter vypálili a mnichy zajmuli. Přes most je vedli do Starého Města. Udělali jim věnce z trní a posmívali se jim. Na mostě se nemohli dohodnout, zda mají mnichy utopit. V davu se kvůli tomu strhla šarvátka, ale nakonec mnichy neutopili. Koželuh Mařík z Nového Města vzal v klášteře řeholnický oděv a předváděl v něm *kejkle* před průvodem, toho navečer Staroměstští konšelé nechali setnout. Mnichy zavřely do sklepení ve staroměstské radnici. Bylo jich jedenáct, ale postupně se ztráceli, až jich tam po třech dnech bylo pouze osm. Konšelé nevěděli, jak je to možné, protože sklep byl poctivě uzamčen. Mnichy tak raději propustili a poslali s nimi doprovod až na Moravu.¹⁶¹ Král Václav zemřel osmnáct dní po defenestraci ve středu po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie.¹⁶² Na následky *šlaku*, a také protože truchlil kvůli předešlým nepokojům, které se udály v Praze. Jeho tělo bylo převezeno na Pražský Hrad do kaple sv. Václava. Po několika dnech bylo v noci tělo převezeno do kláštera Panny Marie na Zbraslavi. Vezli ho opatrně, protože se báli, aby je nepřepadnul dav z Prahy. V klášteře ho pohřbili klášterní služebníci, rybáři a pekaři, *bez světla i bez pláče*.¹⁶³

¹⁵⁹ 30.7.

¹⁶⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 874.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 876.

¹⁶² 16.8.

¹⁶³ Tamtéž, s. 877.

Ve starých letopisech se nachází podobně rozsáhlý záznam. V neděli sv. Abdona¹⁶⁴ se v Praze konalo veliké procesí od chrámu Panny Marie Sněžné ke kostelu sv. Štěpána. Kostel sv. Štěpána, před procesím zavřeli, nicméně procesí vyvrátilo dveře. V kostele pak podávali prostým lidem podobojí. Když se procesí vracelo od sv. Štěpána, tak se zastavilo u radnice. Lidé žádali od konšelů, aby propustili vězně, kteří byli vězněni za přijímání podobojí. Konšelé ani rychtář tak nechtěli učinit. Procesí to velmi rozzuřilo, a tak se vrhlo do radnice a tu vyplenilo a povraždilo purkmistra i konšely. Házeli je z oken na sudlice a kopí. Ti, kteří nezemřeli, byli potom dobiti na zemi. Vražďení byl přítomný také Jan Žižka. Král Václav se o tom dozvěděl a velmi zuřil. Po osmnácti dnech král zemřel na následky mrtvice, kterou utrpěl ze smutku vyvolaným nepokoji v Praze. Tělo bylo poté převezeno na Pražský Hrad do kaple sv. Václava. Po několika dnech byly královy pozůstatky převezeny do kláštera na Zbraslavi. Krále pohřbili laičtí bratři, pekaři a rybáři.¹⁶⁵

Záznam v kronice Vavřince z Březové se velmi podobá záznamu ze starých letopisů, i když je poněkud stručnější. V neděli 30. července, byli konšelé a purkmistr nového města svrženi z radnice a následně *ubiti*. Důvodem mělo být, to že se posmívali průvodu, který šel z kostela sv. Štěpána. Král Václav byl tím velmi pobouřen. Zemřel ve středu po Nanebevzetí Panny Marie¹⁶⁶ na mrtvici. Popis pohřbu a převozu je stejný jako v obou předchozích případech.¹⁶⁷

Všechny tři záznamy se shodují v průběhu defenestrace stejně tak v podobě smrti a pohřbu krále Václava. Hájek však uvádí jinou příčinu defenestrace, tedy pokoutní domluvy na svržení obou městských rad. Stejně tak se jinde nesetkáme s jeho vyprávěním o rozzuřeném davu, který putoval přes Vltavu a zajal mnichy. Ve starých letopisech se o zajetí mnichů kartouzské řádu píše o něco později v témže roce ale až po smrti krále Václava. Stejně tak o rouhači v řeholnickém oděvu, který byl setnut. Nepíše se v nich ale nic o věznění mnichů ani o boji na mostě.¹⁶⁸ Podobný záznam v období po smrti krále Václava se nachází také ve Vavřincově kronice.¹⁶⁹ Příhoda ve vězení staroměstské radnice mohla být pověst, která se předávala ústní formou v autorově současnosti. Hájek ji tak mohl zasadit do vyprávění, aby příběh o defenestraci více oživil. V celém jeho příběhu vystupuje do popředí městský prostor. Například prostranství před radnicí, kde se stále nacházely stopy po defenestraci, vory, po

¹⁶⁴ 30.7. 1419

¹⁶⁵ PORÁK, *Ze Starých letopisů*, s. 52-24.

¹⁶⁶ 16.8.

¹⁶⁷ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 31–32.

¹⁶⁸ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 55.

¹⁶⁹ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 33.

kterých dav přešel Vltavu, nebo most, na kterém se strhla šarvátká. Ve všech těchto případech je prostor aktivním faktorem a doplňuje autorovo vyprávění o další rozměr. Čtenář, který tyto prostory zná si tak může lépe představit, jak tyto události probíhali. Hájek tak oproti ostatním dvěma záznamům nezaznamenává historickou událost, nýbrž se spíše snaží vytvořit poutavý příběh, který čtenáře zaujme a navíc podpoří autorova stanoviska. Z těchto uvedených záznamů, je také možné odvodit, že Hájek často čerpal z různých pramenů, nicméně některé podrobnosti ale i celé události záměrně přesouval do jiných záznamů, a to často i o několik let. Pravděpodobně tím chtěl některé stručnější záznamy obohatit o zajímavější údaje a zároveň lépe zasadit do děje. Záznamy se rovněž nezmiňují o úloze Jana Želivského. Zároveň je třeba si uvědomit, že obec je svolaná vrahy konšelů. Jak Vavřinec, tak Hájek se tedy mohou snažit zmírnit vinu samotné obce. I přes zavraždění konšelů u obou autorů zůstává radnice dále centrem městské moci.¹⁷⁰

3.2 Období husitské revoluce a vlády císaře Zikmunda

V tomto období, tedy mezi lety 1419 až 1437 autor uvádí celou řadu velmi podrobných záznamů zasazených do městského prostoru. Jeho názor na husitské období byl uveden již v předchozí části práce.¹⁷¹ Autorův pohled na osobu Zikmunda Lucemburského se opět různí. Na jednu stranu ho vidí jako právoplatného panovníka, na stranu druhou se nebojí ho kritizovat za to, že do Čech přivedl cizí vojsko, se kterým se dopustil řady špatností.¹⁷²

Prvním sledovaným záznamem z městského prostředí v tomto období je setkání *u Křížků*, ke kterému došlo jenom několik týdnů po smrti krále Václava v roce 1419. Podle Hájka se na den sv. Václava¹⁷³ sešlo mnoho lidí *ke Křížkům* nedaleko *Ládvého*, kromě pražských obyvatel, také Táborští a *mnoho lidu selského*. Přišli také někteří pražští mistři, Jakub z Betléma, mistr Kardinál a kněz Matěj Točenice, který přikázal donést stůl a ten postavit na tři sudy od piva. Následně bez ubrusu a bez ornátu lidu podával podobojí. Druhého dne na svátek sv. Michala¹⁷⁴ dali lidé v tomto shromáždění tělo boží do dřevěné monstrance a šli v průvodu do Prahy. Večer přišli s loučemi a pochodněmi do kláštera sv. Ambrože nad Botičem, ze kterého před tím Pražané vyhnali řeholníky. Dalšího dne jim

¹⁷⁰ ČAPSKÝ, Martin, *Město pod vládou kazatelů: charizmatičtí náboženští vůdci ve střetu s městskou radou v pozdně středověkých českých korunních zemích*, Praha, 2015, ISBN 978-80-257-1426-3, s. 123.

¹⁷¹ Podkapitola, Hájkova východiska s.8.

¹⁷² Viz. drancování Zikmundovým vojskem během obležení Vyšehradu, s. 892–894.

¹⁷³ 28.9.

¹⁷⁴ 29.9.

Pražané z obou měst poslali mnoho pokrmů. Lidé v procesí rozmlouvali o tom, že by měli zbořit jak Vyšehrad, tak *hrad svatého Václava*¹⁷⁵ a aby již nikdy nepřijímali žádného krále, aby byli svobodní, tak jak je Kristus, syn boží vysvobodil. Někteří *milovníci pokoje* však zasáhli a učinili příměří mezi Tábořskými a Pražany na jedné straně a *těmi* na Vyšehradě a Pražském Hradě na straně druhé, aby *těm zámkům neškodili až do sv. Jiří*.¹⁷⁶ Žižkovi se vývoj v Praze nelíbil, a tak odjel do Plzně, kde se stal hejtmanem.¹⁷⁷

Záznam ve starých letopisech je poměrně odlišný. Na den sv. Michala¹⁷⁸ se shromáždil velký počet lidí *u Křížků*, na *širých úhorech* u silnice od Benešova do Prahy. Nejvíce jich bylo z Prahy, ale také z různých vesnic a měst. Shromáždění měli svolat kněží, a to podle tradice shromáždění na horách, ještě z časů krále Václava IV. Na shromáždění cestoval také kněz Václav Koranda z Plzně, kterého ale nechtěli pustit Rokycanští přes jejich město. Panoš jménem Záviš objížděl shromáždění a vybíral od lidí peníze za *osení*, které tam ti lidé *pošlapali*. Vybral hodně peněz, které následně předal sedlákovi, kterému pole patřilo. Než se však vydali do Prahy, kněží rozhlásili, že se znovu sejdou na stejném místě na den sv. Ludmily.¹⁷⁹ Tím setkání končí, záznam pokračuje tím, že když se lidé chtěli vrátit, tak jim to páni, kterým platil žold Zikmund, nechtěli dovolit. Proto se lidé museli ozbrojit a tím začala válka.¹⁸⁰

Naproti tomu záznam ve Vavřincově kronice je již Hájkově vyprávění bližší. Podle Vavřince se na den sv. Václava¹⁸¹ sešlo *velké množství lidu obojího pohlaví* na hoře *u Křížků* nedaleko Ládví. Tam lidé poslouchali kázání různých kněží, kteří jim říkali o tom, aby se „*milovali v Bohu, pravdy Kristovy mužně se drželi a s velikou zbožností přijímali krev Páně*“.¹⁸² Se *svátostí oltářní* se pak po setmění ten dav vydal do Prahy, kolem Vyšehradu. V Praze je slavně vítali, se světly a bitím zvonů. Ubytovali se v klášteře sv. Ambrože a po několik dní je Pražané živili. Následuje potvrzení příměří vyličené stejně jako v Hájkově kronice. Nicméně se ve Vavřincově díle nenachází nic o Žižkovu odjezdu.¹⁸³

Všechny tři záznamy se odehrávají na stejném místě a zhruba ve stejném období. Nicméně se všechny tři liší průběhem setkání. Hájek zdůrazňuje, že svaté přijímání probíhalo

¹⁷⁵ Pražský Hrad.

¹⁷⁶ 23.4.

¹⁷⁷ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 877–878.

¹⁷⁸ 29.9.

¹⁷⁹ 10.11.

¹⁸⁰ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 59–60.

¹⁸¹ 28.9.

¹⁸² VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 34.

¹⁸³ Tamtéž.

neřádným způsobem, zatímco podle Vavřince, vše probíhalo s nejvyšší zbožností. Ostatně podobný pohled by se dal od katolického autora na jedné a utrakvistického na druhé straně očekávat. Tím, že sloužili mši bez ornátů a na sudech od piva, chtěl pravděpodobně Hájek ukázat nesprávnost narušování starých pořádků. Jinak se záznamy shodují do takové míry, včetně používání podobných slovních spojení, že je velmi pravděpodobné, že v tomto případě Hájek čerpal přímo z Vavřincova díla. Liší se pouze poznámka o Žižkově odjezdu do Plzně. Tento záznam se však nachází ve starých letopisech, nicméně opět až o něco později, téhož roku.¹⁸⁴

Další záznam se týká obléhání Vyšehradu v roce 1420. Podle Hájkovy kroniky se v sobotu v den povýšení sv. Kříže¹⁸⁵ pražské obce shromáždily na novoměstském náměstí. Tam se dohodly, že by měly neprodleně dobýt Vyšehrad. Dalšího dne v neděli patnáctého září začali budovat kolem Vyšehradu *boudy* a *roztáhli* se blízko kostela sv. Pankráce. Někteří z nich táhli Koňskou branou, jiní branou Sviňskou a další přes Sloup kolem vsi Psáry. Obklíčili Vyšehrad, tak aby tam nebylo možné dodávat potraviny. Na druhé straně proti klášteru Panny Marie, kterému se říkalo *na Trávníčku* nebo *na Botiči* postavili dva praky „*aby na Vyšehrad kamením házeli*“.¹⁸⁶ Dalšího dne poté vyšehradský puškař umístil dvě tarasnice před kapli sv. Markéty, kterými zničil oba praky a zabil pracovníka. Pražané v botičském kostele prolomili zeď a do vzniklého otvoru umístili velké dělo, kterým ostřelovali Vyšehrad. Následně vyslali Pražané posly pro Hynka Krušinu, Viktorina Bočka a pro Tábořské, aby jim přišli s obléháním pomoci. Krušina a Boček s orebskými přitáhli brzy, „*ale Žižka s svými loupežemi, pálením a mordy jsou zaneprázdnění, toho učinit nemohli*“.¹⁸⁷ Pražané přijali Krušinu a Bočka, kteří se *položili* v údolí nad Psáry, proti Vyšehradu, za své hejtmany. Před slavností sv. Václava¹⁸⁸ také přitáhl *nějaký Závíš* s Žateckými, Lounskými a Slánskými. Ten se *položil* pod Karlovem. Obležení na Vyšehradě poslali zprávu císaři Zikmundovi do Berouna. Sdělili mu, že pokud jim nedodá potraviny, tak se nedokáží ubránit více než pět týdnů. Císař jim odpověděl, že pomoc přijde do třech týdnů. Císař požádal o pomoc Moravany. Sám odjel do Litoměřic, kde vzal mnoho lodí a vozů, s těmi jel zpět do Berouna, kde je naložil zásobami pro Vyšehrad. Pražané *skrže své pilné špehyře* Zikmundův plán odhalili. Postavily sruby na ostrově pod Vyšehradem a řeku přehradili řetězy. Císaři tak jeho plán překazili. Následně přijeli Pražanům na pomoc hejtmán z Tábora Mikuláš Hus a Bzdina

¹⁸⁴ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 62.

¹⁸⁵ 14.9.

¹⁸⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 892.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ 28.9.

se sedmdesáti jezdci.¹⁸⁹ Rytíři z hradeckého kraje chtěli se Zikmundem jednat, a tak požádali Pražany o přerušení obléhání, ti to nicméně odmítli. Autor následně vyjmenovává pražské artikuly, na jejichž splnění Pražané trvali.¹⁹⁰ Den před sv. Voršilou¹⁹¹ císař viděl, že se mu zásoby na Vyšehrad, nepodaří dopravit ani po vodě ani po zemi, a tak nabral mnoho zásob a vezl je na Pražský Hrad. Cestou zapálil Zlíchov a několik *viničných lisů*, aby zastrašil Pražany. Následně putoval z Prahy k Mělníku dále k Nymburku, Kutné Hoře a Čáslavi a tam všude rekrutoval posily. Obležení na Vyšehradě, kterým se nedostalo pomoci, se sešli s obléhateli na půli cesty mezi Vyšehradem a sv. Pankrácem a dohodli se, že pokud jim do *čtvrtku příštího* nepřijde pomoc, tak se vzdají. Tím část záznamu o obléhání končí a následuje záznam o bitvě u Vyšehradu.¹⁹²

Záznam ve starých letopisech je opět velmi stručný. Začíná tím, že Pražané *téhož* roku oblehli Vyšehrad. Žoldnéři ve Vyšehradu trpěli řadu týdnů hladem, protože jich bylo několik tisíc. Když už nemohli hladovění snést, tak se dohodli s obléhateli, že pokud je císař do svátku Všech svatých nezachrání, tak Vyšehrad vydají.¹⁹³

Vavřinec z Březové je naproti tomu podrobnější. Podle něj Pražané, *takřka bez pomoci jiných*, obklíčili Vyšehrad v neděli po Povýšení sv. Kříže, tedy patnáctého září. *Položili* se kolem kostela sv. Pankráce. Toto místo opevnili, tak aby na Vyšehrad nemohli putovat zásoby. Postavily dva praky za kůrem Panny Marie na Botiči, které ale zničil vyšehradský puškař, který pálil od kaple sv. Markéty. Pražané působili škody velkou puškou, kterou umístili do díry ve zdi v kostele na Trávníčku. Poslali listy Hynku Krušinovi, Viktorinu Bočkovi a Tábořským. Páni s Orebskými dorazili, ale Tábořští nikoliv. Vavřinec nicméně na rozdíl od Hájka neuvádí, proč Tábořští nepřijeli. Jak je již zřejmé, tak Vavřincův záznam téměř přesně odpovídá tomu Hájkovu, proto dále uvedu pouze významné rozdíly.¹⁹⁴ Podle Vavřince přicházeli do ležení pana Krušiny každý den Pražané se svátostí těla a monstrancí. Poněkud se liší část, která vypráví o Zikmundovi. Na den sv. Františka¹⁹⁵ měl Zikmund se svými Uhry vypálit na zastrašení dvacet čtyři vsí v Boleslavském kraji. Desátého října potom pobral vozy blízko Žatce a lodě u Litoměřic. Jeho plán se zásobováním po Vltavě odpovídá

¹⁸⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 893.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 894.

¹⁹¹ 20.10.

¹⁹² Tamtéž, s. 894.

¹⁹³ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 67.

¹⁹⁴ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 152.

¹⁹⁵ 4.10.

Hájkovi, stejně tak zahrazení Vltavy ze strany Pražanů.¹⁹⁶ Stejně tak odpovídá pomoc od Mikuláše z Husy a jednání s Hradeckými pány.¹⁹⁷ Záznam o vyjednání o vydání Vyšehradu rovněž odpovídá, pouze s drobným rozdílem, že podle Vavřince se měl ukázat *podivuhodný úkaz duhy*.¹⁹⁸

Záznam ve starých letopisech je velmi stručný nicméně odpovídá, jak Hájkovu, tak Vavřincovu vyprávění. Jedná se o další záznam, ve kterém Hájek nepochybně čerpal z Vavřincovi kroniky, vzhledem k tomu, že často používá podobných slovních obrátů a uvádí stejná místa i stejné události. Hájek nicméně zasazuje své vyprávění více do prostoru, a to hlavně v úvodu, kde vyjmenovává jednotlivé Pražské brány, kterými vojsko táhlo. Uvádí rovněž více jmen jako například hejtmána Bzdinu. *Zasazování dalších postav do děje* se v kronice objevuje na mnoha místech, a je tedy možné usoudit, že se jedná o další z autorových způsobů, jak více obohatit děj. Pohled katolíka Hájka na Zikmunda je překvapivě podobný tomu Vavřincovu. I přes to, že drancování Zikmundovými vojsky neuvádí v takové míře jako Vavřinec, tak ho nezamlčuje. Na rozdíl od Vavřince, však nezdůrazňuje zbožnost Pražanů, tím že nosili každý den monstranci do ležení.

Následující dva záznamy z roku 1421 se nenachází ani ve starých letopisech, a ani v kronice Vavřince z Březové, jedná se tedy o další pověst, nebo o autorovu fabulaci. Uvádím je proto, že na nich lze dobře demonstrovat, jak Hájek pracuje s prostorem a se svými postavami. Zároveň chci na této příhodě demonstrovat autorův odpor vůči radikálním sektám. Obě příhody jsou zasazeny do kontextu šíření *pikhartské* sekty do Prahy. V první z těchto dvou událostí autor vypráví o bludném knězi Antochovi, který přišel do Prahy. Ten kázal na staroměstském náměstí různé *bludy*. Kázal o tom, že by se v kostelech nemělo klečat, také kázal, že oltární svátost není Kristovým tělem, tím byla podle něj pouze *nebeská mana* a *nějaký posvátný chléb*. Tento chléb by si lidé měli brát sami a kněz by ho pouze posvětil, protože ruce obyčejného člověka jsou důstojnější než ruce kněze. Dále také tvrdil, že manželé jsou navzájem povinni *dluh manželství* vyplnit kdykoliv a kdekoliv, na jakémkoliv místě, včetně kostela. A po tomto skutku by měli přijímat onen oltární chléb. A pokud je jeden z manželů neplodný, má právo si najít jiného partnera.¹⁹⁹ Když to Pražané na náměstí uslyšeli, tak mu řekli, aby odešel z města a šel za jinými *bludníky* a aby takových *slov rouhavých*

¹⁹⁶ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 152.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 155.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 156.

¹⁹⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 904.

nemluvil. On to však odmítl s tím, že má ještě mnoho, co říct. Ještě toho dne ho Pražané nechali vyvést biřici.²⁰⁰

Druhý záznam vypráví o knězi *bludníkovi*, který tajně přišel do Prahy. Ten se měl jmenovat Mikuláš Hohta. Po mši se nechal zavřít v Kostece sv. Havla na Tarmartu. Vzal monstranci s božím tělem a udeřil jí do země. Na svátost šlapal a následně vzal kalich a *svátost krve Kristovi* vylil na zem.²⁰¹ Kostelní úředník něco zapomněl v kostele a musel se vrátit, *snad božím způsobem*. Když tam dorazil a uviděl, co tam *bídník* dělá. Běžel a oznámil to *jiným*. Hohta byl zavřen do vězení a následujícího dne byl mučen. Vyznal, že všichni jeho *bratři*, kteří se odtrhli od Tábora, v jejichž čele stáli Martin Moravec a Antoch, se dohodli, že by Hohta měl tento čin vykonat. Pražané Mikuláše Hohtu následně vyvedli za Horskou bránu a tam ho upálili.²⁰²

V těchto dvou záznamech můžeme jasně vidět Hájkovu práci s různými postavami a zároveň zasazování děje do konkrétního prostoru. Pražané zde opět vystupují jako rozvázní a ve víře pevní lidé, kteří se nenechají ovlivnit pokřivenou vírou sektářů. V jeho záznamech můžeme vidět, že v pražském prostoru využívá určité dominanty, které se v jeho záznamech vícekrát opakují. V tomto záznamu můžeme vidět například kostel sv. Havla, který se v jeho vyprávění objevuje opakovaně. Je možné předpokládat, že Hájek do svého díla zasazoval prostory, které dobře znal a zároveň předpokládal, že je budou znát i jeho čtenáři, kteří si následně budou moci následně lépe představit, jak celá událost probíhala. Hájkův odpor vůči radikálním sektám, byl již zmíněn v první části práce.²⁰³

Další dva záznamy se budou týkat kněze Jana Želivského. První z nich se nachází ve starých letopisech pouze částečně a velmi stručně, nicméně ho lze celý nalézt v Husitské kronice Vavřince z Březové. Jedná se o *usazování* městské rady Janem Želivským v roce 1421 a následná poprava Jana Sádla z Kostelce. Podle Hájka začala celá událost tím, že v neděli po svátku sv. Havla²⁰⁴ nechal Jan, *mnich od matky boží*, zvonit na veliký zvon, kterým svolal obě obce na *krchov* kostela sv. Štěpána zvaného *Na Rybníčku*. Postavil se doprostřed davu a sdělil „*že by za slušné bylo, aby některý muž jeden hodný vyvolen byl za pražského hejtmana a ten, aby obce i konšely zpravoval a byli-li by kteří nehodní těch*

²⁰⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 904.

²⁰¹ Tamtéž, s. 905.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Podkapitola, Hájkova východiska, s. 8.

²⁰⁴ Po 16.10.

ouředníkův, aby je slože, jiných místo nich nasadil“.²⁰⁵ Lidem se to moc líbilo a s návrhem souhlasili. Ihned si zvolili Bzdinku, kterého kněz následně vyhlásil hejtmanem a dal mu plnou moc trestat *zlé a neposlušné* lidi vězením, vyhnáním, *na zdraví i na hrdlech*, jak se mu zalíbí. Dal mu také čtyři pomocníky, dva ze Starého a dva z Nového města. Ti mu měli být poddáni jako pomocní hejtmané. *Starším a moudřejším* se takové jednání nelíbilo, sešli se proto v Betlémské kapli a následně šli na obě radnice. Tam říkali, že není *slušné*, aby hejtman mohl konat bez vůle konšelů. Konšelům, se tato řeč líbila. Následně hejtmané, podle rady *mnicha*, z městské rady *vysadili pět konšelů* a místo nich tam *nasadili* pět jiných *z pikhartství podezřelých*.²⁰⁶

Po tomto volení hejtmanů byl Jan Sádlo z Kostelce, který *zachovával křesťanský pořádek u bludných Pražanů* v podezření, že by mohl do Prahy přijet na pomoc. Když se o tomto podezření dozvěděl, tak konšelům napsal, že chce do města přijet a od podezření se očistit a žádal záruku bezpečnosti. Konšelé mu odpověděli, že může *bezpečně* přijet, „že oni *těm slovům o něm mluveným místa u sebe nedávají*“²⁰⁷. Sádlo tomu uvěřil a spolu se svými dvěma bratry Petrem a Purkardem se vydal do Prahy. Tam ho konšelé povolali na radnici a bez jakéhokoliv slyšení ho zavřeli do vězení a hned tu noc ho nechali, bez posledního pomazání, popravit. Jeho tělo bylo bez zvonění neseno na hřbitov u kostela sv. Mikuláše za radnicí a tam pohřbeno.²⁰⁸ Záznam zakončuje tím, že Jan Sádlo byl kdysi oblíbenec krále Václava, který činil mnohá *dobrodiní* Pražanům. Ale protože nenáviděl Pikharty, tak ho nechali konšelé, kteří byli *pikardskými bludy nakvašeni* popravit, i přes to, že Sádlo byl *náchylný* k přijímání z kalicha.²⁰⁹

Stručný záznam ve starých letopisech hovoří pouze o tom, že toho roku²¹⁰ byl na staroměstské radnici s'at Jan Sádlo, který přijel do města na vyzvání konšelů. Když přišel na radnici, tak ho zajali a jeho služebníky poslali spát. Následně nechali Sádla popravit a pohřbít u sv. Mikuláše.²¹¹

Vavřinec z Březové podává příběh velmi podobně jako Václav Hájek z Libočan, proto opět uvedu pouze zásadní rozdíly. Podle Vavřince nechal Jan Želivský také svolat obce ke

²⁰⁵ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 921.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 921.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ 1421

²¹¹ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 79.

kostelu sv. Štěpána, nicméně se nezmiňuje o hřbitovu.²¹² Hejtmana si měli zvolit proto, aby opustili *nevěrné pány*. A dále měl velice očerňovat *pány království*. Lidé si zvolili Bzdinku, proti čemuž nikdo ze starších neprotestoval.²¹³ Pravomoci, které mu byly uděleny, čtyři pomocníci i odpor starších, kteří šli na radnice, odpovídá téměř na slovo přesně. Jediné dva rozdíly lze najít v tom, že Vavřinec uvádí, že se hejtmané rovněž dohodli na tom, že pokud by vytáhli do pole, tak by potrestali na hrdle každého, který by z boje utekl. Druhý rozdíl spočívá v tom, že Vavřinec opět zdůrazňuje, že hejtmané vzdávali slávu bohu, o čemž Hájek pomlčuje.²¹⁴

Jan Sádlo stál podle Vavřince, celou dobu vytrvale s Pražany, za *evangelickou pravdu*. Nicméně upadl v nemilost některých konšelů po tom, co se nedostavil se svými lidmi, když k tomu byl od městské rady vyzván. Jan Sádlo se chtěl očistit, a proto požádal o *bezpečný glejt*. Ten dostal, jelikož konšelé *udavačským řečem nevěřili*. To, jak se svými bratry přijel do Prahy, následné zajetí, poprava bez pomazání i pohřeb se s Hájkem shodují.²¹⁵

Hájek se v tomto případě od Vavřince odlišuje opět pouze v drobnostech. Oproti starým letopisům ani jeden z kronikářů nezmiňuje, na které radnici byl Sádlo popraven. Zajímavá odlišnost spočívá v tom, že podle Hájka svolal Želivský obec na hřbitov. Lze spekulovat, zda to tak udělal pouze proto, že kolem kostela byl hřbitov a přišlo mu logické, že pokud se tam obec sešla, tak to muselo být právě na hřbitově nebo zda v tom, že se obec sešla na posvěcené půdě, sledoval nějakou hlubší symboliku. Mimo české země se ve středověku, lze setkat s fenoménem, že hřbitov byl skutečně místem, na které se svolávala obec.²¹⁶ V kontextu Prahy patnáctého století se ale tato teze zdá spíše nepravděpodobná. Nicméně již samotný fakt, že se obec sešla u kostela, a nikoliv na radnici může mít symbolickou hodnotu.²¹⁷ Ostatní části záznamu, které vypovídají o prostoru, se s Vavřincem shodují. Autor tedy neměl potřebu do tohoto příběhu nějaké prostory přidávat a stejně tak se zde nenachází žádné osoby, které by nebyli ve Vavřincově díle. Hájkův opovrhlivý pohled na Jana Želivského, který porušoval staré pořádky, a navíc byl velmi radikální ve svém počínání, je poměrně jednoznačný. Hájek několikrát zdůrazňuje, že Jan Želivský byl pouhý mnich a jako takový neměl sebemenší právo vládnout Pražanům. Pražané jsou zde líčeni již jako

²¹² VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, s. 259.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž, s. 260.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ ČAPSKÝ, *Komunikace ve středověkém městě*, s. 24.

²¹⁷ ČAPSKÝ, *Město pod vládou*, s. 127.

poblouznění sektou, nicméně stále se mezi nimi nacházejí tací, kteří mají staré pořádky v účtě.

Další záznam se týká smrti Jana Želivského v roce 1422. Jedná se o další záznam, ve kterém aktivně vystupuje městský prostor. Kronika Vavřince z Březové končí již před touto událostí, proto budu porovnávat již pouze se starými letopisy. Z předchozích částí práce je zjevný Hájkův veskrze negativní postoj vůči Janu Želivskému. Lze tedy předpokládat, že Hájkův pohled na jeho smrt by měl být spíše pozitivní. Hájek událost uvádí tím, že si Pražští konšelé na radnici spolu s obecními staršími zvolili nového hejtmana Haška z Veliše. Záminkou jim bylo, že hejtmáni, které dosadil Jan Želivský „*mnich zákona premonstrátského, kazatele od Matky Boží Sněžné*“²¹⁸, nijak neprospívají obci a díky nim se „*rota pikhartská den ode dne více a více rozmáhá*“²¹⁹. Následuje pro Hájka typický výčet všech špatností, kterých se Jan Želivský dopouštěl, a sice že: bouřil obci, konšely měnil, dle své vůle, používal městskou pečeť, sám sobě přisuzoval *královské důstojenství* a *bludným rouhačům místa dával*.²²⁰ Proto se konšelé dohodli, že se Jana Želivského zbaví.

Jan Želivský, se o jejich plánech měl doslechnout, a proto se svými pomocníky vyrazil tajně na staroměstskou radnici. Spolu s deseti dalšími na radnici našel hejtmana Haška a konšely. Vyhržoval jim, že nechá pomoci zvonů svolat obci a je, tedy konšely a hejtmana, nechá *vymetat z oken*.²²¹ Konšelé Jana Želivského i s jeho pomocníky zajmuli, zavolali pro kata a následně ho nechali i s jeho pomocníky setnout. Krev vypustili do *žlábků*, lidé, kteří byli před radnicí, tu krev uviděli a následně vtrhli na radnici. Konšely, které zastihli na místě, zabili a kněží Jan Gaudencius a Jakobellus vzali hlavu Jana Želivského a dali ji na mísu. S tou hlavou následně chodili po městě a bouřili obyvatele, aby ten čin pomstili. Lidé se *obořili* na domy konšelů a jejich majetek si rozdělili mezi sebe. Následně se dav přesunul do židovské ulice, kde vyloupili všechny domy a mnoho židů bylo zabito. Ještě toho dne večer vyloupili také *Velikou kolej* a univerzitní mistry zavřeli na radnici. Někteří mistři z Prahy utekli, aby *zachovali své životy*. Členové obce kladli mistrům za vinu, že vyhnali z Prahy studenty a tím bylo město připraveno o zisky.²²² Dva knězi s hlavou Jana Želivského i dalších popravených chodili po městě a zpívali „*Tito jsou svatí, kteříž pro zákon Boží svá těla vydali na trápení*“²²³. Ženy, které byly nejvíce horlivé ve víře, chodily za nimi a čtrnáct dní plakaly a *napomínaly*

²¹⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 924.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

lid, aby Jana Želivského pomstil. Následně bylo před staroměstskou radnicí popraveno pět konšelů. Hájek je opět všechny vyjmenovává, tak jak je pro jeho vyprávění obvyklé. Mělo se jednat o Jakuba Helmíře, Prokopa Vidouška, Jana Rytíře, Johánka od *Volu strakatého* a kniháře Antoníše. Před novoměstskou radnicí byli popraveni dva konšelé, a to zvonář Brychta a Jarošek od Stříbrné hvězdy, protože měli mít Jana Želivského v *nenávisti*. Tímto autor celou událost zakončuje.²²⁴

Záznam ve starých letopisech je překvapivě podrobnější nežli záznam Hájkův. Důvodem může být i to, že staré letopisy jsou více utrakvisticky naladěné a k Janu Želivskému poměrně smířlivé, takže lze předpokládat, že některé údaje nechtěl katolík Václav Hájek přejímat. Jan Želivský byl podle letopisů sťat 9. března. Spolu s ním bylo popraveno dvanáct dalších lidí. Poprava měla proběhnout u studny za radnicí. Jeho hlavu následně nosil kněz Gaudencius po městě a podněcoval k pomstě. Vzápětí vytáhli Novoměstští proti Staroměstským.²²⁵ Novoměstští se zastavili v Železné ulici a chtěli, aby jim kněze Jana vrátili. Hejtman Hašek proti nim vyšel, ale když viděl, že nic nezmuže, tak se ukryl. Novoměstští ho následně hledali a při tom zpusťovali řadu domů. Novoměstští vtrhly do radnice a našli tam popravené. Poté hledali staroměstské konšely a při tom vydrancovali jejich domy. Následně se vrhli také na židy a na příslušníky univerzity. V Praze prý byla díky těmto nepokojům větší škoda, než jakou způsobil císař Zikmund.²²⁶ Dalšího dne pochovali Jana Želivského pod kazatelnou, ve které kázal, tedy v kostele Panny Marie Sněžné. Následně si vybrali nové konšely a ty staré popravili. Jména pěti staroměstských konšelů souhlasí s Hájkem, nicméně o dvou novoměstských konšelech se ve starých letopisech nemluví. Obec se nakonec dohodla, že zajaté mnichy odvezou do Hradce, kde se budou kát.²²⁷

Následuje osobní svědectví autora letopisu, který se dle svých slov celé události účastnil, dokonce byl prý přítomný s Janem Želivským na radnici, když došlo k jeho popravě.²²⁸ Toto vyprávění je v rozporu s Hájkovým tvrzením, že se Jan Želivský dostavil na radnici tajně, poté co se dozvěděl, že se na něj chystá léčka. Stejně tak je v rozporu s Hájkovým tvrzením, že Želivský konšelům vyhrožoval. Autor letopisu naopak píše, že Jan

²²⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 925.

²²⁵ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 81–82.

²²⁶ Tamtéž, *Ze starých letopisů*, s. 82.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž, s. 82.

Želivský byl na radnici vylákán lstí a když pochopil, že ho mají popravit, tak zprávu přijal klidně, pouze varoval, že jeho smrt způsobí velké nepokoje.²²⁹

Hájek se v tomto záznamu dostává do zásadního rozporu se starými letopisy. A to i přes to, že některé slovní spojení, které se s letopisy shodují, dávají napovědět, že autor měl letopisy k dispozici a že z nich přímo čerpal. Nicméně jeho vyprávění o popravě a o tom, jak k ní došlo, se zásadně liší. Zatímco v letopisech se hovoří o Janu Želivském poměrně smířlivě, jako zbožném člověku, který byl lstí vylákán na radnici a tam popraven, tak Hájek celou událost popisuje spíše, tak že se moudří konšelé rozhodli zbavit tyрана, který narušuje všechny zaběhlé pořádky. Stejně tak řádění davu je v letopisech vylíčeno spíše tak, že lidé za kněze Jana truchlili, zatímco Hájek píše o spíše fanatickém davu, který nechce, aby se staré pořádky vrátili. Popis škod a drancování ve městě je nicméně v obou záznamech velmi podobný.

Hájkova práce s prostorem v tomto případě není oproti letopisům příliš výrazná. Na rozdíl od letopisů sice zmiňuje proud krve, který měl vytéct z radnice, nicméně nezmiňuje shromáždění v Železné ulici ani pohřeb Jana Želivského v kostele Panny Marie Sněžné. Je tedy možné se setkat s fenoménem, kdy autor v záznamech, ve kterých rozšiřuje vyprávění oproti svým pramenům, zasazuje příběh více do prostoru. Zatímco v záznamech, kde je stručnější nežli jeho zdroje, prostor ustupuje do pozadí. Autor opět zmiňuje více osob, než kolik jich je ve starých letopisech. A to hlavně kněze Jacobellina, tedy Jakoubka ze Stříbra, který se podle něj měl podílet na nošení hlavy Jana Želivského. Staré letopisy o něm nicméně mlčí. Stejně tak zmiňuje popravu dvou novoměstských konšelů. Ve starých letopisech se sice o smrti dvou konšelů z nového města píše, nicméně nikoliv v souvislosti s popravou konšelů staroměstských, nýbrž o něco dříve v souvislosti s drancováním domů.²³⁰ Stejně tak jejich jména jsou jiná. Hájek píše o Brychtovi a Jaroškovi, zatímco v letopisech se setkáváme s mincmistrem Mikulášem a krejčím Bohunkem. Hájek stejně tak nezmiňuje odchod Jana Rokycany z Prahy, ke kterému mělo dojít podle letopisů v této době.²³¹ V letopisech je také uvedeno, že drancování vyvolali Pražané z nového města. Hájek o tom nicméně mlčí a hovoří obecně o Pražské obci. Toto je poněkud v rozporu s předchozí tezí, že Hájek upřednostňoval Staré Město před novým. Je však pravděpodobné, že autor chtěl spíše vyjádřit rozšíření radikalismu mezi celým pražským obyvatelstvem, a nikoliv pouze mezi jeho částí. Na závěr lze tedy říci, že zatímco podle autora starých letopisů byla celá událost velmi významná,

²²⁹ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 85–86.

²³⁰ Tamtéž, s. 82.

²³¹ Tamtéž.

protože Jan Želivský byl pro pražské obce velmi důležitý a jeho ztráta je zasáhla, tak Hájek událost vnímá spíše jako další ukázkou řádění radikálů a moudrosti pražských konšelů, kteří se rozhodli s *mnichem*, který narušoval pořádky skoncovat.

Poslední záznam z období husitské revoluce, kterým se budu v této práci zabývat, se týká bojů mezi Starým a Novým městem Pražským v roce 1434. Ze všech zkoumaných záznamů právě zde vystupuje městský prostor nejvíce do popředí. Zároveň také může podpořit předchozí tezi o Hájkově zaujatosti vůči Starému Městu. Podle Hájka, nechtělo táborské vojsko, které zůstalo po smrti Jana Žižky, aby byl v království Českém mír. Proto vytáhlo od Vyšehradu na Novoměstské náměstí. Jejich hejtmané se tam spojili s Novoměstskými proti Staroměstským. Podle pokynů Táborských začali Novoměstští stavět v příkopu mezi Novým a Starým Městem dřevěná hrazení a také sruby a bašty. Následně zabrali Staroměstským Poříčskou a Horskou bránu. Do Starého Města tak nemohlo proudit žádné obilí ani nic dalšího směrem od jihu.²³² Jednoho dne Staroměstští zaznamenali, že na Koňském trhu prodává a nakupuje mnoho domácích i cizích lidí. Poté se Staroměstští sešikovali, prorazili zábrany u brány, které se říkalo Na Mostku a vpadli na Koňský trh, kde *učinili hřmot* a kupující i prodávající rozehnali při čemž pobrali veškeré zboží a rychle se vrátili do Starého Města. Ještě toho dne umístili Novoměstští houfnice a tarasnice na hřbitov u kostela Panny Marie na Písku²³³ a počali střílet do Starého Města. Staroměstští vzali veliké dělo a umístili ho na věž Staré rychty a hned prvním výstřelem odehnali Novoměstské od jejich zbraní.²³⁴ Další střelbou potom zničili vysokou věž, ve které vysel zvon Karel, který byl slit na náklady císaře Karla IV.

V noci Novoměstští *pobrali* svá děla a umístili je na Širokou ulici, protože si mysleli, že jim budou chtít Staroměstští ten zvon vzít. Nicméně ti se shromáždili u brány, které se říkalo ve Zdi městské nedaleko kostela sv. Štěpána. Na tom místě nechali kopat tunel do Nového Města. Podkopali Novoměstské zábrany *tak aby stáli a nepadli*. Ráno čekali Novoměstští v Široké ulici. Staroměstští se sešikovali u sv. Štěpána, porazili podkované zábrany a vtrhli do nového města skrze Opatovice. Vpadli do Novoměstské radnice a tu vyplenili. Vzali s sebou také městská práva Nového Města. Novoměstští si svou chybu

²³² HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 945.

²³³ Také Sněžné.

²³⁴ Tamtéž s. 946.

uvědomili pozdě, a když dorazili k radnici, byli už Staroměstští pryč. Od té doby *sadili* staroměstští konšely na Novém Městě a Novoměstští museli vyhnat všechny Táborské.²³⁵

Záznam ve starých letopisech se opět od toho Hájkova velmi odlišuje. Podle nich 6. května Staroměstští spolu s Menhartem z Hradce, Alešem ze Šternberka, Hynkem Ptáčkem z Pirkštejna, Alešem z Vřešťova a Divišem Bořkem z Miletínka dobyli a obsadili Nové Město. Zemřelo při tom jenom šestnáct nebo dvacet lidí. Vypálen byl pouze jeden dům. Novoměstští byli totiž spojenci Táborských a s nimi se opevňovali proti Starému Městu. Novoměstští zabrali Horskou a Poříčskou bránu. V reakci na to pak Staroměstští vyhnali z města Prokopa Holého a Ondráčka Kerského, rozbořili Novoměstské zábrany a zbořili vysokou Věž u kostela Panny Marie Sněžné.²³⁶ V tomto kostele kázal Jakub Vlk, který Novoměstské naváděl proti Starému Městu, kněze následně vyhnali z Prahy. Ve věži byl *krásný* zvon, který Staroměstští ustřelili a následně odnesli. Nakonec vyplnili radnici a tam zničili privilegia Nového Města. Po tom, co se města zmocnili, dosadili na radnici nové konšely, kteří museli poslouchat Staroměstské.²³⁷

Základní dějová linka obou záznamů je velmi podobná, nicméně v Hájkově záznamu je na první pohled zřejmé veliké množství jmenovaných prostorů, ve kterých se děj odehrává. Každou jednu část příběhu zasadil Hájek do nějakého z městských částí. Vzhledem k tomu, že v Praze pobýval značnou část svého života, lze předpokládat, že všechny tyto prostory dobře znal. Záznam ve starých letopisech se mu pravděpodobně zdál příliš nezajímavý a neosobní, a proto zasadil celý příběh do těchto známých prostor. Jednalo se o prostory, které jistě znal každý obyvatel Prahy v 16. století, proto si mohl čtenář dobře představit, kde a jak se daná událost odehrávala. V tomto záznamu opět vystupují dva kostely, jakožto hlavní středobody vyprávění a to kostel sv. Štěpána a kostel Panny Marie Sněžné. Oproti starým letopisům však nejmenuje žádné osoby. Pravděpodobně nechtěl jmenovat zmíněné šlechtice, jelikož chtěl připisat všechny zásluhy Starému Městu, které lze v tomto záznamu považovat za *hlavního hrdinu*. Zároveň se jedná o další důkaz toho, že autor ve své kronice upřednostňoval Prahu před šlechtou. V tomto záznamu, tedy Hájek přeměnil poměrně stručný záznam ze starých letopisů v poutavé vyprávění, které celé zasadil do dobře známého prostoru, přičemž zároveň zdůraznil zásluhy Starého Města na úkor šlechty.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 116.

²³⁷ Tamtéž.

3.3 Období od nástupu Albrechta Habsburského po smrt Jiřího z Poděbrad

V tomto sledovaném období tedy mezi lety 1439 a 1471 se podrobné záznamy zasazené do městského prostoru v kronice vyskytují méně nežli v období husitské revoluce. Přesto zůstává Praha hlavním středobodem autorova zájmu. U Hájka lze sledovat tendenci, kdy je rád, že v zemi konečně zavládl mír, proto oslavuje ty, kteří mír zachovávali, a naopak odsuzuje jeho narušitele. Nevystupuje proti umírněným kališníkům, naopak je vnímá spíše jako přirozenou součást země. Jeho pohled na Albrechta Habsburského, který podle Hájka zemřel, protože snědl veliké množství melounů, od kterých dostal úplavici, je poměrně neutrální, a to hlavně vzhledem ke krátké vládě tohoto panovníka.²³⁸ Jeho syna Ladislava Pohrobka popisuje Hájek jako milého, zbožného a hodného krále.²³⁹ Z jeho nenadálé smrti Hájek nikoho neobviňuje.²⁴⁰ Dokonce uvádí, že když panovník umíral, tak požádal Jiřího z Poděbrad, aby dále spravoval zemi. Nicméně podobná příhoda se nachází také ve starých letopisech.²⁴¹ Autorův pohled na krále Jiřího je poměrně rozporuplný. Neodsuzuje ho nijak za jeho víru a rovněž nijak nezpochybňuje jeho nárok na trůn ani samotnou volbu.²⁴² Rovněž kladně hodnotí některé jeho kroky, jako například ražbu nové mince.²⁴³ Na druhou stranu ho také líčí jako hrubého a pyšného člověka, který toužil po moci. Jako příklad lze uvést dvě příhody, kdy měl král ze vzteku ubít k smrti lazebníka,²⁴⁴ nebo obsazení Prahy v roce 1448, jehož příčinou měla být touha po moci.²⁴⁵

První záznam, kterým se v tomto období budu zabývat, je pokus o obsazení Prahy ze strany některých šlechticů v roce 1440. Vůdci tohoto pokusu byli podle Hájka *nepokojní lidé* Kolda z Náchoda, Beneš Mokrouvovský z Malešova, a *starý dráb*²⁴⁶ kněz Bedřich z Kolína. Ti se „*nechtěli upokojit, než aby ustavičně lidem škody činili*“.²⁴⁷ Dohodli se spolu, že obsadí Prahu, tam učiní škodu a následně zase odjedou. Pomáhat jim měl staroměstský konšel Zikmund Sláma, který bydlel v Nožičské ulici a spolu s ním někteří další *duchovní i světští*.

²³⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 958.

²³⁹ Tamtéž, s. 1000.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 1002.

²⁴¹ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 181.

²⁴² HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1004.

²⁴³ Tamtéž, s. 1009.

²⁴⁴ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1011.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 981.

²⁴⁶ Žoldněř

²⁴⁷ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 962.

V pátek po slavnosti sv. Jakuba²⁴⁸ vpadli se svými lidmi do Nového Města dírou ve zdi, kterou odtékala odpadní voda, mezi Horskou a Poříčskou branou v ulici *Florenca*. Chtěli proniknout až na Staré Město. Šli k bráně, které se říkalo *Odraná*, a nacházela se nejbližší od kláštera sv. Františka.²⁴⁹ Následně chtěli vpadnout na Staroměstské náměstí skrze ulici, které se říkalo *Dlouhá třída*. U brány zavolali na *branného*, aby jim otevřel, protože vezou ryby panu Slámovi. „Muž *branný obleniv se dolův sjíti, rozkázal své ženě, aby je pustila, kteráž odmykajíc zámky u brány, vyhlédla děrou skrze vrata, i uhlédla mnoho lidu oděného a s braní, i oznámila to muži svému*“.²⁵⁰ Ten vstal a vyvolal poplach, narušitelé se následně od brány rozutekli. Někteří utíkali zpět k díře, jiní se ukryli u známých na Novém Městě.²⁵¹

Ještě toho dne konšel Zikmund Sláma, Šiliňk měšťan z Nového Města a s nimi další, kteří o plánu věděli, uprchli z města. Krátce na to byli zatknuti Augustin od Bílého zvonu, nevlastní bratr Slámovi ženy a Ješna od Bílého medvěda. Ti oba bez mučení vyznali, že o plánu věděli. Přiznali se také, že se na plánu podíleli a chtěli si rozdělit majetky zavražděných měšťanů.²⁵² Oba byli následně popraveni na prahu svých domů, přičemž směřovali očima k domu, což mělo být znamením větší hanby. Následně byli také uvězněni Ambrož od Věže a platněř Pivce. Kněz Mikuláš od sv. Linharty byl vypovězen z města, protože se přiznal, že se spiklenci scházeli v jeho kostele v sakristii. Jindy se zase scházeli u Vaňka Korandy u Železných dveří. Slámův erb, který byl přibit na jeho domě, rozkázali konšelé katovi sejmut a následně přibít na pranýř hlavou dolů. Po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie²⁵³ byli z města vyhnáni mistr Václav Drachovec a Václav Babka, jeho kaplan, aniž by konšelé udali důvod. Po sv. Václavu²⁵⁴ byli také zatčeni Matěj Smolař, Ondráček Uzdař a Slatina od Podkovy. Smolař a Ondráček byli setnuti, i když byli nevinní. Důvodem byli podle autora jejich majetky, které po jejich smrti přešli na Hanuše z Kolovrat a na podkomořího Jana od Stříbrné Hvězdy. Slatina byl vypovězen z města a jeho majetky dostal Mařík od Stolic.²⁵⁵

Záznam ve starých letopisech je opět stručnější. Jména vůdců i jejich pomocníka Slámy souhlasí. Celá událost však měla podle autora starých letopisů proběhnout na den sv. Marty, tedy 29. července. Do Nového Města vpadli dírou u Horské brány a pokračovali směrem k bráně, které se říkalo *Odraná*. Celá příhoda se velmi podobá Hájkovu vyprávění.

²⁴⁸ 25.7.

²⁴⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 963.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ 15.8.

²⁵⁴ 28.9.

²⁵⁵ HÁJAK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 863.

Ten nicméně do příběhu přidal více prostorů, jako Širokou Třidu, ulici *Florenca* a zmínil klášter sv. Františka. V letopisech se také objevuje příhoda se strážcem brány, jeho ženou a rybami, která se téměř neliší od té Hájkově.²⁵⁶ Zbytek vyprávění odpovídá Hájkovi, kromě několika drobností. Například není zmíněna poprava na prahu domů. Hájek rovněž více rozvedl příběh erbů na pranýř, o kterém je v letopisech pouze krátká zmínka.²⁵⁷

V celém záznamu je tedy možné sledovat již dříve zmíněný fenomén, kdy Hájek příběh, který je zasazen do prostoru obohacuje o další prostory, a to tak aby čtenáři usnadnil orientaci, v tom, kde se daný děj odehrává. Zajímavé je také zmínění způsobu popravy měšťanů na prahu jejich domů. Přesto, že se o této události letopisy nezmiňují, lze předpokládat, že Hájek věděl o tom, že tímto způsobem byli symbolicky dehonestováni měšťané, kteří zradili svou obec. Přišlo mu proto logické, že tito měšťané byli potrestáni takovým způsobem. Letopisy se rovněž nezmiňují o způsobu sejmutí a přitlučení Slámovy erbů na pranýř, pouze o tom, že tam visel. Hájek musel tedy vědět, že se jednalo o symbolický akt, který vykonal kat a měl znamenat vyhoštění daného z městské obce a jeho ponížení.

Další sledovaný záznam je z roku 1448 a týká se obsazení Prahy Jiřím z Poděbrad. Podle Václava Hájka měl Jiří z Kunštátu „*ve svém srdci pejchu a žádostiv jsa povýšení všemi o tom smejšlel obyčeji a jednal, aby k důstojenství nějakému přijíti mohl*“.²⁵⁸ Nejprve svolal své známé na sněm v Kutné Hoře na den sv. Jana Křtitele.²⁵⁹ Následně si je zavázal přísahou mlčenlivosti a potom jim vyložil, že má v plánu s velkým vojskem táhnout k Praze. V pondělí po sv. Jiljí²⁶⁰ se v noci tajně vloudil do Prahy skrze Slup, která se nacházela nad Botičem. Poté se zmocnil Vyšehradu a za úsvitu táhnul skrze Nové Město. Jeho muži volali „*Kunštát! Hrrr, Kunštát*“ což bylo smluvené heslo pro Jiříkovy příznivce v Praze.²⁶¹ Jiří přikázal, aby jeho muži nedrancovali domy a nečinili nikomu žádnou škodu. Jeho příznivci ho vítali. Následně byl zajat Menhart, pražský hejtman, který byl odvezen do vězení na Poděbrady. Hanuš z Kolovrat, další pražský hejtman, který bydlel v domě markrabství Moravského, sedl na vůz a zadními dveřmi vyjel na hrad Žebrák. Obec pražská se vzbouřila a vykradla domy židů, ale také některých křesťanů. Purkmistr Pešík z Kunvaldu od Stříbrné hvězdy utekl do Dražic nad Benátky, protože se bál pana Jiřího a pražské obce. Mistr

²⁵⁶ PORÁK, *Ze Starých letopisů*, s.141.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 981.

²⁵⁹ 24.6.

²⁶⁰ 1.9.

²⁶¹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 981.

Papoušek kazatel od Panny Marie před Týnem, také uprchl, protože *byl milovník pořádků kostelních*.²⁶² Prostí lidé se divili, jak je možné, že císař Zikmund s velikou armádou nemohl Prahu dobýt a panu Jiříkovi se to povedlo s několika muži. Jiří pak následně *sadil* pražské konšely.²⁶³

Záznam ve starých letopisech je v tomto případě podobně rozsáhlý jako záznam v Hájkově kronice. Podle autora starých letopisů vypověděl Jiří z Poděbrad Praze nepřátelství, protože se ve městě nedodržovala kompaktní a *strana podobojí* tam měla být utlačována. Měl shromáždit své věrné, tedy královehradecký landfríd a pány z Hradecka, a s nimi přitáhnout ku Praze 2. a 3. září.²⁶⁴ Jiří z Poděbrad poslal žádost, že chce městem pouze projet a pokračovat do Míšně. Jeho žádost byla nicméně odmítnutá. Po několika dnech za úsvitu, vnikli Jiřího muži do města skrze díru, kterou teče Botič. Následně dobyli a obsadili Vyšehrad. Potom z Vyšehradu pokračovali přes Nové Město do Starého Města a zvolávali heslo stejně jako v Hájkově záznamu. Pan Jiří nedopustil žádné drancování a zajal pana Menharta. Hanuš z Kolovrat měl uprchnout z domu markrabství moravského stejně jako u Hájka. Autor letopisů nicméně zmiňuje, že *se říkalo* o tom, že oloupil židy a odvezl čtyři vozy klenotů. Zároveň ale dodává, že to není pravda, protože odjel pouze s jedním vozem.²⁶⁵ Pouze jeden z jeho dvořanů vzal jednomu židovskému *vydřiduchovi* koš s kožichy a druhému knihy. Nicméně Pražané toho dne vyloupili mnoho židovských domů.²⁶⁶ Mnoho Němců mělo poté utéct z města. Následně pan Jiří jmenoval do úřadů své příznivce.²⁶⁷

Oba záznamy jsou poměrně podobné. Rozdíl je pouze v důvodu obsazení Prahy. Podle utrakvisticky naladěného autora starých letopisů tak měl učinit kvůli ochraně vyznání podobojí. Hájek naproti tomu tvrdí, že tak Jiří z Poděbrad učinil, protože chtěl získat více moci. Tento rozdíl může být vysvětlen konfesijním rozdílem mezi oběma autory a stejně tak Hájkovým pragmatismem, kdy mu přišlo logické, že takový propracovaný plán Jiří nemohl vymyslet pouze kvůli ochraně spoluvěrců. Nelze říct, že by v tomto záznamu Hájek využíval městského prostoru více než tomu je ve starých letopisech. Nepřidal žádné další prostory, ani postavy či akty. V některých pasážích je jeho vyprávění spíše stručnější nežli v letopisech. Jedná se tedy o další případ, kdy Hájek, pravděpodobně příliš nesouhlasil s danou událostí, proto ji zestručnil, podal po svém a nevytvářel žádné fabulace ani složité příběhy.

²⁶² HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 982.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 168.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 171.

²⁶⁷ Tamtéž.

3.4 Období Jagellonské a nástup Ferdinanda I. na český trůn

Poslední období kroniky, tedy v době mezi lety 1471 a 1527, je poměrně specifické, jelikož autor část toho období sám zažil a velikou část informací mohl přejmout přímo od očitých svědků. Mohl také čerpat z velikého množství písemných pramenů, z nichž mnohé již nemuseli být v pozdějších dobách dostupné.²⁶⁸ Záznamy o Praze jsou hlavní náplní záznamů i v tomto období. Nicméně se v autorově vyprávění již téměř vůbec neobjevují propracované příběhy zasazené do prostoru, tak jak tomu bylo v jeho záznamech o husitské revoluci. Hájkův vztah ke králi Vladislavovi Jagellonskému byl velmi kladný. Autor vyzdvihuje panovníka jako *dobrého, milostivého a milovníka pokoje*.²⁶⁹ Rovněž ho chválí za to, že vždy raději ustoupil, než aby narušil pokoj v zemi. Vzhledem k tomu, jak moc Hájek miloval mír a pořádek, je tento postoj poměrně snadno pochopitelný. Krále Ludvíka Jagellonského líčí jako statečného a šlechtěného mládence.²⁷⁰ Je poměrně zajímavé, že autor zmiňuje úmrtí císaře Maximiliána I. v roce 1519. V předchozích částech kroniky se o říšské záležitosti téměř vůbec nezajímal. Císaře navíc líčí jako *muže výborného a pána všeho křesťanstva*.²⁷¹ Lze předpokládat, že Hájek chtěl vzdát úctu dědovi krále Ferdinanda, který autorovy vystavil privilegium, zmíněné v první části práce.²⁷² V tomto posledním období je také poměrně zvláštní to že autor ve svém vyprávění téměř úplně vynechal spory měst se šlechtou na konci 15. století včetně Vladislavského zřízení zemského. Autor, zřejmě záměrně, z této části své kroniky zcela vypustil jakékoliv záznamy, které by jakkoliv mohli ublížit Praze. Lze tedy předpokládat, že nechtěl poskytnout šlechtickému prostředí žádné argumenty proti městům.²⁷³

Prvním zkoumaným záznamem z toho období bude převrat v Praze a následná defenestrace konšelů v roce 1483. Toho roku měla v Praze udeřit veliká morová rána, která trvala až do středy po sv. Matouši.²⁷⁴ Král Vladislav před morem uprchl na Moravu. Po jeho odjezdu se měla pražská obec tajně domluvit proti svému králi a proti purkmistrovi a konšelům. Ve středu po sv. Mauricovi²⁷⁵ vpadli na staroměstskou radnici a purkmistra Jana Klobouka svrhli z okna. Zabili i další konšely a jiné zavřeli do vězení ve Šmerhofu, domu

²⁶⁸ PEŠEK-ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 63.

²⁶⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1075.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 1089.

²⁷¹ Tamtéž, s. 1080.

²⁷² Podkapitola Vznik kroniky, s. 4.

²⁷³ PEŠEK-ZILINSKYJ, *Vztah k městům*, s. 70.

²⁷⁴ 21.9.

²⁷⁵ 22.9.

v areálu staroměstské radnice. Uvězněné konšely nechali následně mučit a popravit.²⁷⁶ Vymýšleli si na ně nepravdivé věci, že nechali zabíjet muže, ženy i děti, kteří přijímali podobojí. Hned toho dne šla obec také *potrestat* své duchovní správce. Vyloupili kláštery a *obrali* mnichy. Hájek se ironicky pozastavuje nad tím, že když lidé mohli povraždit své konšely, tak pro ně bylo naprosto přirozené krást církevní majetek. Měli také *hanebně nakládati* s jeptiškami, a nakonec vykrást židovské domy. Novoměstská obec, se měla zachovat podobně, vtrhnout na radnici a tam pobít, uvěznit a mučit své konšely. Konšelé byli obviněni, že chtěli *zamordovat* celou obec, jeden z nich jménem Kahoun se bránil, že nic takového udělat nechtěli. Na Novém Městě rovněž vyloupili kláštery a rozehnali mnichy a jeptišky.²⁷⁷ Nechali rozbořit klášter sv. Ambrože naproti královu dvoru a jednoho nemocného františkána, který ležel na místě, zabili. Následně dav vpadnul také na Pražský Hrad, kde rovněž rozehnal všechny duchovní.²⁷⁸

Zatímco Hájkův záznam vystupuje proti pražským obcím a obhajuje konšely a duchovní, tak záznam ve starých letopisech se snaží spíše o pravý opak. Podle autora letopisů se rovněž zmiňuje o veliké morové ráně. Král ale podle něj odjel nejprve do Plzně a až poté odjel na Moravu. Staroměstští konšelé měli s těmi novoměstskými společně plánovat *lumpárny*.²⁷⁹ Příčinou bouří mělo být kázání františkánů, proti přijímání podobojí. Podle autora chtěli konšelé zaútočit proti svým obcím a skoncovat s kališnictvím. Lidé na útok nečekali a sami se vrhli proti radnici. Celé vyprávění o defenestraci je poměrně podrobnější nežli to Hájkovo, ale průběh vraždění konšelů je velmi podobný. Rovněž podobný průběh mělo drancování duchovních a židovských majetků. Jediný zásadní rozdíl oproti Hájkovi spočívá v tom, že podle autora letopisů byli obce v právu, jelikož konšelé proti nim chtěli zaútočit jako první.²⁸⁰ Jedná se tedy o další příklad záznamu, ve kterém Hájek zestručnil událost, se kterou nesouhlasil. Navíc lze vzhledem k jeho jízlivým poznámkám usoudit, že touto konkrétní událostí byl pravděpodobně velmi pohoršen. Celou událost vnímá tak, že v zemi konečně panoval mír a tento dav ho opět porušil, a navíc napáchal mnoho škod a dalších zločinů. Ve starých letopisech se nepíše o domu nazvaném Šmerhof, ve kterém bylo vězení. Lze předpokládat, že Hájek věděl o tom, že tam tento dům stojí a proto předpokládal,

²⁷⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1041.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 251.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 253.

že konšelé byli uvězněni právě tam. Rovněž o zavraždění mnicha letopisy mlčí, podle autora letopisů, byli mniši z Prahy *vyprovozeni*.²⁸¹

Poslední záznam, kterým se budu v této práci zabývat, je zároveň posledním záznamem kroniky Václava Hájka z Libočan. Jedná se o samotnou korunovaci krále Ferdinanda I. Habsburského v roce 1527. Podle Hájka vyjeli zvolenému králi páni, rytíři a Pražané naproti k Jihlavě. Na tomto místě přijali podle staré tradice Ferdinanda za krále.²⁸² Na den sv. Háty²⁸³ vyjeli všechny tři stavy králi naproti k Malešicím a každé řemeslo při tom neslo svou korouhev. Král vjel do Prahy okolo 17. hodiny. V neděli na den sv. Matěje²⁸⁴, byl král korunován v katedrále sv. Víta. Dalšího dne byla korunována královna Anna. Hájek nakonec přeje králi, aby se mu dařilo dobře panovat v době, kdy je země ohrožena *pohany* a aby svou zemi dobře spravoval. Ve starých letopisech je záznam kupodivu poněkud podrobnější, autor vyjmenovává biskupy, kteří se korunovace účastnili a rovněž také nejvýznamnější šlechtice. Jediná drobnost, ve které se liší, je to, že nezmiňuje, že řemesla nesla své korouhve.²⁸⁵ Jelikož je pravděpodobné, že se Hájek této události mohl osobně účastnit, nelze vyloučit, že v tomto případě čerpal z vlastní zkušenosti. Ze závěrečného přání novému panovníkovi je cítit naděje, že po letech nepokojů a válek zavládne pod vládou nového panovníka v zemi konečně mír a pořádek, ve který autor tolik věřil.

Závěr

V závěru této práce je důležité, abych shrnul všechny závěry, ke kterým jsem dospěl studiem kroniky a zároveň zodpověděl na otázky stanovené v úvodu práce. V první části práce jsem stanovil Hájkovu východiska. Jeho odpor vůči Němcům, názor na židy, pohled na husitství i jeho odsuzování narušitelů řádu. Záznamy v kronice, téměř všechny tyto teze potvrdily. Ve všech zkoumaných záznamech autor odsuzuje jakékoliv formy radikalismu a straní vždy se stranou, která se snaží zachovat mír. Zachování míru a řádu, tak může posloužit jako hlavní motiv celé kroniky, který se opakovaně objevuje ve všech jejích částech. Porovnáním Hájkových záznamů se starými letopisy českými a kronikou Vavřince z Březové, bylo možné získat další indicie o autorových záměrech. V kronice se objevuje celá řada fabulací a nepřesností, nicméně vedle nich se v ní také nachází řada záznamů založených na pravdivém

²⁸¹ PORÁK, *Ze starých letopisů*.

²⁸² HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, s. 1091.

²⁸³ 5.2.

²⁸⁴ 24.2.

²⁸⁵ PORÁK, *Ze starých letopisů*, s. 450.

základu. Některé záznamy, i přes to, že je čerpal ze zmíněných pramenů, podává autor jinak, než jak je uvedeno v ostatních pramenech. Například ve zmíněném záznamu o bitvě u Sudoměře. Základní dějová linka všech tří záznamů je stejná, ale výsledek bitvy byl podle Hájka jiný, protože Žižka po setmění uprchl. U některých záznamů, a to hlavně těch, které by jinak byli velmi stručné, se autor snaží pomocí fabulací rozšířit daný příběh o další rozměr a přidává do něj další události, postavy i prostory. Naproti tomu se v kronice také vyskytují záznamy, se kterými Hájek příliš nesouhlasil. Jedná se o takové záznamy, kterým je věnována ve starých letopisech větší pozornost a ve kterých se autor letopisů snaží danou událost ospravedlnit. Hájek takové záznamy zestručňuje a podává je jednoduše, bez jakýchkoli omluv, a naopak radikální chování často sarkasticky odsoudí. Lze dokonce říct, že u některých záznamů byl katolík Hájek objektivnější nežli utrakvističtí autoři, a to často u záznamů, ve kterých byla původně zdůrazňována zbožnost a právo radikálních kališníků.

Nejprve je tedy třeba zodpovědět otázku, zda měli autoři ve starším období pravdu, když tvrdili, že Hájek byl jednoznačně zaměřený pro šlechtu, katolickou církev a habsburský rod. Jelikož se o šlechtě zmiňuje mnohem méně nežli o městech, a navíc ve všech záznamech, kde to bylo možné, vždy upřednostňuje města před šlechtou, lze tvrdit, že teze o jeho pro šlechtické zaujatosti není pravdivá. Někdy je ve starších pracích rovněž zmíněno, že se chtěl autor zavděčit svým šlechtickým mecenášům. Fakt, že Hájkovi na vydání kroniky žádný šlechtic neposkytl finance a on si je nakonec musel vypůjčit, vyvrací i tento názor. Jeho pro katolická zaujatost by se na první pohled mohla zdát zřejmá. Hájek často a velmi ostře vystupuje proti husitům ve prospěch katolíků. Nicméně se lze setkat i se záznamy, kde jsou do role obránců řádu postaveni husité a katolíci jsou jeho narušiteli. Autor rovněž nijak nevystupuje proti Janu Husovi, dokonce ho považuje za učeného a moudrého člověka. Proto rozhodně nelze mluvit o jednoznačné zaujatosti. O Habsburcích Hájek ve své kronice téměř vůbec nepíše, a kromě jediného krátkého záznamu, kde píše o smrti Maxmiliána I. nelze najít žádné náznaky o snaze zavděčit se panovnickému rodu. Proto bych tvrzení o Hájkově zaujatosti definoval spíše tak, že autor psal vždy ve prospěch měst a že vždy odsuzoval radikální formy jakéhokoliv vyznání. O Kronice české nelze tvrdit, že se jedná o spolehlivý historický pramen, opovázím se tvrdit, že to ani nebylo autorem záměrem. Václav Hájek se hlavně snažil podat české dějiny poutavým a zajímavým způsobem, který by oslovil, co nejširší okruh čtenářů a kterým by české dějiny podal jiným, přitažlivějším způsobem, než tomu bylo u soudobých autorů.

Nyní je třeba zodpovědět na hlavní otázku této práce, tedy jaký byl vztah Hájkovi historické narace a městského prostoru. Jak již bylo stanoveno v první části práce, tak města, respektive Praha, byla hlavním středobodem autorova zájmu pro celou kroniku. Autor nikdy neuvádí záznamy, které by mohly Prahu poškodit. Drancování a další zločiny vždy vykonává rozvášněný dav, nebo pomýlení kněží. Autor často zdůrazňuje, že ve městě byli také starší a moudří lidé, kteří se takových událostí neúčastnili. Z několika stovek záznamů, které vyprávějí o městech, jsem vybral pouze několik, ve kterých městský prostor aktivněji vystupuje do popředí. Těchto záznamů, je v kronice několik desítek a prakticky všechny se věnují Praze. Je pravděpodobné, že autor psal o prostředí, které dobře znal, jelikož v Praze žil velkou část svého života. Z těchto zkoumaných záznamů lze vyvodit některé závěry, které jsou společné pro většinu z nich.

Pokud se autor snažil vykonstruovat nějaký příběh, tak ho vždy zasadil do prostoru. Do svého vyprávění, tak často přidával další prostory, o kterých se jeho zdroje nezmiňují. Do jeho záznamů, tak vstupují další kostely, domy i ulice. Lze předpokládat, že snahou autora bylo co nejvíce přiblížit děj jeho čtenářům, a to tak, aby si mohli co nejlépe představit, jak daná událost probíhala, díky tomu, že si děj zasadí do konkrétního prostoru, který dobře znají. Některé prostory se v Hájkově vyprávění opakují, lze tvrdit, že se jedná o jisté středobody jeho příběhů. Jako takové prostory lze jmenovat staroměstskou radnici, kostel Panny Marie Sněžné, nebo kostel sv. Štěpána. Všechny tyto prostory byly pro obec velmi významné, měly bohatou historii a tvořili dominanty tehdejší Prahy. V záznamech, které se naopak snažil spíše zestručnit, je naopak možné se setkat s tím, že některé prostory z příběhu odebíral. Autor také často své příběhy doplňoval o další postavy, rovněž do nich často přejímal nejrůznější pověsti a legendy. Všemi těmi faktory, tedy prostorem, postavami i legendami se snažil obohatit, mnohdy strohý a stručný popis události.

Odpověď na otázku, zda je městský prostor v kronice pouhou kulisou, či zda se jedná o aktivní faktor Hájkovi historické narace není jednoznačná. Je možné se v kronice setkat s celou řadou záznamů, ve kterých autor užívá symbolického významu prostorů. Jan Želivský svolával obec ke kostelu sv. Štěpána, dokonce na hřbitov, a nikoliv na radnici, která byla tradičním místem setkání obce. Vrahové konšelů obec rovněž svolávají *před radnici*, a nikoliv *na radnici*. Autor se tedy mohl snažit vyjádřit nelegitimitu davu, který nemá právo rozhodovat, a proto nemůže působit na radnici, která byla symbolem městské moci. Jako další aktivní využití prostoru, lze zmínit událost, kdy byli konšelé popraveni na prahu svých domů. Tento akt měl symbolizovat jejich zradu městské obce a zároveň měl daného konšela co

nejvíce dehonestovat. Na druhou stranu se v kronice nachází také další část záznamů, ve které autor využívá prostoru pouze pro doplnění děje. Jako příklad lze uvést zmiňování různých ulic a bran během bojů Praze. Lze předpokládat, že autor tyto prostory nezmiňoval pro jejich symbolický význam. Jeho motivací byla v těchto případech spíše snaha zasadit děj do nějakého konkrétního prostoru, tak aby záznam získal další rozměr, který zaujme čtenáře. Na závěr lze tedy konstatovat, že Václav Hájek z Libočan využíval městského prostoru hojně, a to jak v symbolické rovině, tak jako kulisu pro konstrukci svých příběhů.

Seznam použitých edic pramenů

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav, Jan LINKA (ed.), *Kronika Česká*, Praha, 2013, ISBN 978-80-200-2055-4.

KOSMAS, *Kosmova kronika česká*, Karel HRDINA – Marie BLÁHOVÁ (eds.), Praha, 2005, ISBN 80-7185-515-4.

PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR, *Ze starých letopisů českých*, Praha, 1980.

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, Jan Blahoslav ČAPEK – Marie BLÁHOVÁ (eds.), Praha, 1979.

Seznam použité literatury

AUGÉ, Marc, *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Londýn, 1995, ISBN 1-85984-956-3.

BAKER, Chris, *Dictionary of cultural studies*, Londýn, 2004, ISBN 0-7619-7340-0.

BARTLOVÁ, Milena, *Reprezentace*, in: BOROVSKEÝ, Tomáš, Jiří HANUŠ a Milan ŘEPA (eds.), *Kultura jako téma a problém dějepiscectví*, Brno, 2006, ISBN 80-86488-33-0.

BOROVSKEÝ, Tomáš, *Zvony a lidé středověkého města. Komunikační funkce zvonů v městské společnosti*, in: Martin Čapský (ed.), *Komunikace ve středověkých městech*, Opava, 2014, ISBN 978-80-7510-109-9.

BROM, Vlastimil, *Německý překlad Hájkovy Kroniky české Johanna Sandela v kontextu vybraných německých zpracování starších historiografických děl z českých zemí*, In: *Na okraj Kroniky České*, ed. Jan Linka, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9.

ČAPSKÝ, Martin (ed.), *Komunikace ve středověkých městech*, Opava, 2014, ISBN 978-80-7510-109-9.

ČAPSKÝ, Martin, *Město pod vládou kazatelů: charizmatičtí náboženští vůdci ve střetu s městskou radou v pozdně středověkých českých korunních zemích*, Praha, 2015, ISBN 978-80-257-1426-3.

ČORNEJ, Petr, *Hájkův obraz husitské epochy*, in: Jan LINKA (ed.), *Na okraj kroniky české*, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9.

ČORNEJ, Petr, *Politické a náboženské aktualizace husitství v českých kronikách na rozhraní středověku a novověku*, *Medievalia Historica Bohemica*, 20/1, 2017, ISSN 0862 - 979X.

ČORNEJ, Petr, *Tajemství českých kronik*, Praha, 1987.

ČORNEJOVÁ, Ivana a Michal SVATOŠ, *Dějiny Univerzity Karlovy. I, 1347/48-1622*, Praha, 1995, ISBN 80-7066-968-3.

FLAJŠHANS, Václav, *Kronika Česká I. úvod*, Praha, 1918.

- HALBWACHS, Maurice, *Kolektivní paměť*, Praha, 2009, ISBN 978-80-7419-016-2.
- KUTNAR, František a Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny, českého a slovenského dějepisectví*, 2. přepracované vydání, Praha, 2009, ISBN 978-80-7106-402-2.
- LINKA, Jan (ed.), *Na okraj Kroniky české*, Praha, 2015, ISBN 978-80-200-2432-9.
- LINKA, Jan, *Knížectví tetínské Václava Hájka z Libočan*, in: Jan CÍLEK (ed.), *Tetín svaté Ludmily. místo, dějiny a spiritualita*, Praha, 2017, ISBN 978-80-7363-771-2.
- OKÉNKOVÁ, Věra, *Využití konceptů míst v antropologii a příbuzných vědách*, Lidé a města, č. 17, 2015, s. 513, ISSN 1212-8112.
- PEŠEK, Jiří – Bohdan ZILINSKYJ, *Vztah k městům a problematika pražských dějin doby jagellonské v Kronice české Václava Hájka z Libočan*. Pražský sborník historický 16, Praha, 1983.
- PEŠEK, Jiří, *Václav Hájek z Libočan. Vypravěč mýtů i dějin*, in: Zdeněk Beneš (ed.), *Duchem, ne mečem. fakta, úvahy, souvislosti*, Praha, 2003, ISBN 80-7106-649-4.
- RATAJ, Tomáš, *České země ve stínu půlměsíce: obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*, Praha, 2002, ISBN 80-86197-31-X.
- TOŠNEROVÁ, Marie, *Kronika česká Václava Hájka z Libočan jako pramen městské historiografie*, In: *Jak psát dějiny velkých měst*, Brno, 2016, ISBN 978-80-86736-53-2.
- TOŠNEROVÁ, Marie, *Kroniky českých měst z předbělohorského období. Úvod do studia městského kronikářství v Čechách v letech 1526-1620*, Praha, 2010, ISBN 978-80-86495-67-5.
- VAN LEEUWEN, Jacoba (ed.), *Symbolic communication in late medieval towns. Introduction*, Luven, 2006, ISBN 90-5867-522-X.
- VLNAS, Vít, *Jan Nepomucký. Česká legenda*, Praha – Litomyšl, 2013, ISBN 978-80-7432-278-5.
- WEISS, Julian, Sarah SALIH, *Locating the Middle Ages. The Spaces and Places of Medieval Culture*, Londýn, 2012, ISBN 978-0-9539838-7-2.
- WINTER, David Ross, *Marking the city for Christ. Spatiality and the Invention of Utrecht's Medieval cross of Churches*, in: Meredith COHEN, Fanny MADELINE (eds.), *Space in the Medieval West, Places, Territories and Imagined Geographies*, Farnham, 2014, ISBN 9781409453017.

Abstract

Urban space plays important role in the Czech chronicle of Václav Hájek z Libočan. There are lots of urban records in all parts of the book. The author makes interesting stories, using combination of historical sources and his own fantasy. The main focus of these theses is to show how author works with urban space in his records. If urban space is only on the background or if plays active role in the stories. The secondary goal is to find if author was biased against catholic church, aristocracy or Habsburg family. These opinions were common in the Czech authors in nineteenth and early twenty century.

The first part of this work is about the live of Václav Hájek z Libočan, creation of his chronicle, and his opinions on the world, how important was his work for urban research and how modern authors look at his chronicle. The research shows that Hájek was more likely biased against cities than aristocracy. He wrote about cities in almost every year of his chronicle. And in every place, where it is possible, show how cities were important in opposition to the nobles. From all the cities the most important for Hájek was Prague, the Capital of Bohemian Kingdom. Author lives in Prague for long time a he was very familiar with the city and its spaces like streets, churches and other houses. He also shows hate against Germans, Turks and hussites radicals.

The main focus of second part is to create theoretical background for the third part. It is about theory of space, representation, symbolical communications if medieval cities and urban spaces of medieval cities like churches, graveyards and city halls. All of these spaces have special meaning for community of medieval city. For example church was special place where the worlds of men and God meet each other and it served for representation of the catholic church as well as the city council.

The whole third part is about records from the chronicle. The research period is from coronation of Bohemian king Wenceslaus IV in 1378 to the coronation of Ferdinand I. Few selected record should show how author works with urban space in his work. There are plenty of his stories, where he actively uses urban space. For example a situation after the first Prague defenestration, where the city community gather themselves in front of the city hall not in the city hall, this can mean, that the mob was not worthy to be in the city hall. On the other side in some of his records is urban space used only in the background and author uses it just for making his story more interesting.